

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет харчових технологій

Кафедра туризму

До захисту
Допускається
Завідувач кафедри

Олександр КОВАЛЕНКО

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

На тему: **Об'єкти нематеріальної культурної спадщини як складова туристичного потенціалу України**

Виконала:

(підпис)

Шкурко К. С.
(прізвище, ініціали)

Група:

_____ ТУР2401-1М _____

(Науковий) керівник:

(підпис)

Коваленко О. В.
(прізвище, ініціали)

ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу студенту

Шкурко Катерині Сергіївні

1. **Тема роботи:** Об'єкти нематеріальної культурної спадщини як складова туристичного потенціалу України.
2. **Термін здачі студентом закінченої роботи на кафедрі:** 05.12.2025 р.
3. **Вихідні дані до роботи:** за результатами проходження виробничої практики в ГО «Туристичний розвиток регіонів», м. Суми, та власних досліджень методів та прикладів збереження історико-культурної спадщини маємо різноманітну інформацію, за допомогою якої можна сформулювати та впровадити методику збереження історико-культурної спадщини Сумського регіону та її використання в туристичній діяльності. В процесі написання кваліфікаційної (магістерської) роботи використовувались різноманітні джерела інформації, такі як: наукова література, інтернет-ресурси, наукові дослідження, інформаційні та нормативні документи.
4. **Перелік завдань, які будуть виконуватися в роботі:** розглянути теоретичні основи дослідження об'єктів нематеріальної культурної спадщини в контексті туристичної діяльності; проаналізувати стан збереження та особливості використання об'єктів нематеріальної культурної спадщини в туризмі; визначити і представити перспективи розвитку та просування нематеріальної культурної спадщини в контексті туристичної діяльності України.

Керівник дипломної роботи _____ доцент Олександр КОВАЛЕНКО

Завдання прийняла до виконання _____ студентка Катерина ШКУРКО

Дата отримання завдання «05» лютого 2025 р.

ПЛАН- ГРАФІК

№ п/п	Етапи написання кваліфікаційної роботи	Зміст роботи	Результат або заключний документ етапу (підпис керівника роботи)	Термін виконання (контроль)
1.	Підготовчий	1. Визначення теми роботи	Тема кваліфікаційної роботи	2-й семестр
		2. Затвердження теми	Заява на ім'я декана з зазначенням теми, з підписом завідувача випускної кафедри	
		3. Визначення плану роботи та погодження з науковим керівником	Завдання на кваліфікаційну роботу	
		4. Підбір та аналіз літературних джерел з теми дипломної роботи	Список літератури	2-й семестр
		2. Визначення з базою (регіоном) проведення досліджень	Господарство, наукова чи інша установа	
		3. Підбір методик для проведення досліджень	Методика проведення досліджень	
2.	Виробнича практика	1. Формування програми виробничої практики виходячи з теми кваліфікаційної роботи	Програма виробничої практики	2-й семестр
		2. Визначення базових територій (установ, господарств і т.і.) для проведення дослідження	Дослідження на базі визначених територій (об'єктів, установ, господарств)	2-й семестр
		3. Збір даних	Фактичний матеріал	3-й семестр
		4. Математична обробка результатів дослідження	Результат досліджень	
		5. Звіт з виробничої практики – як основа для написання практичної частини дипломної роботи	Звіт з виробничої практики	
3.	Написання кваліфікаційної роботи	1. Написання розділів 1-3 кваліфікаційної роботи	Тексти розділів	3-й семестр
		2. Представлення першого загального варіанту кваліфікаційної роботи	Чорновий варіант роботи	3-й семестр
		3. Перевірка першого варіанта роботи керівником	Зауваження керівника	
		4. Доопрацювання дипломної роботи з врахуванням зауважень керівника та підготовка кінцевого варіанту роботи	Чистовий варіант кваліфікаційної роботи	
		1. Обробка зауважень наукового керівника	Відгук наукового керівника	

4.	Підсумковий етап	2. Представлення роботи для перевірки на Академічну доброчесність	Протокол перевірки, Висновок експертної ради	За 30 днів до визначеної дати публічного захисту (наказ на допуск до захисту кваліфікаційних робіт)
		3. Рецензування роботи	Рецензія на кваліфікаційну роботу	
		4. Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі	Допуск завідувача кафедри	
		5. Підготовка доповіді та презентації до кваліфікаційної роботи	Доповідь, презентація	
5.	Захист кваліфікаційної роботи	1. Захист кваліфікаційної роботи на засіданні ДЕК	Рішення Державної екзаменаційної комісії про захист	Дата публічного захисту

Студентка

_____ (підпис)

Катерина ШКУРКО

Керівник роботи

_____ (підпис)

Олександр КОВАЛЕНКО

АНОТАЦІЯ

Шкурко К. С. «Об'єкти нематеріальної культурної спадщини як складова туристичного потенціалу України», ОПП «Туризм», спеціальність 242 «Туризм і рекреація», Сумський національний аграрний університет, м. Суми, 2025 р. У дипломній роботі комплексно досліджено об'єкти нематеріальної культурної спадщини як важливий чинник розвитку туристичного потенціалу України. Розкрито сутність поняття «нематеріальна культурна спадщина». Окреслено значення таких об'єктів для збереження національної ідентичності, міжкультурного діалогу та формування унікальних туристичних продуктів. Також у роботі проведено аналіз сучасного стану збереження, управління та популяризації нематеріальної культурної спадщини в Україні. Досліджено механізми її використання в різних формах туризму, зокрема культурно-пізнавальному, етнографічному, гастрономічному та фестивальному туризмі. Визначено основні виклики у сфері інтеграції нематеріальної культурної спадщини в туристичну діяльність, серед яких – недостатнє фінансування, фрагментарність державної політики, низький рівень популяризації та недостатня цифровізація культурного контенту. Запропоновано шляхи підвищення ефективності використання нематеріальної спадщини у сфері туризму, зокрема через розробку комплексних програм її збереження та просування, застосування сучасних інформаційних технологій, розширення міжнародної співпраці та активізацію громадських ініціатив. Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для державних органів, туристичних операторів та культурних інституцій щодо ефективного використання нематеріальної культурної спадщини як ресурсу туристичного розвитку України.

Ключові слова: нематеріальна культурна спадщина, туризм, народні ремесла, гастрономічна спадщина, туристичний потенціал, традиції, культурний туризм, Україна.

ABSTRACT

Shkurko K. S. «Intangible Cultural Heritage Sites as a Component of Ukraine's Tourism Potential», Educational and Professional Program «Tourism», specialty 242 «Tourism and Recreation», Sumy National Agrarian University, Sumy, 2025. The thesis provides a comprehensive study of intangible cultural heritage sites as an essential factor in the development of Ukraine's tourism potential. The essence of the concept of «intangible cultural heritage» is revealed. The significance of such heritage for preserving national identity, fostering intercultural dialogue, and shaping unique tourism products is outlined. The research also includes an analysis of the current state of preservation, management, and promotion of intangible cultural heritage in Ukraine. The mechanisms of its application in various forms of tourism – particularly cultural and educational, ethnographic, gastronomic, and festival tourism – are examined. The study identifies the key challenges in integrating intangible cultural heritage into tourism activities, including insufficient funding, fragmented state policy, a low level of public awareness, and inadequate digitalization of cultural content. The work proposes ways to enhance the effective use of intangible heritage in tourism, such as the development of comprehensive preservation and promotion programs, the application of modern information technologies, the expansion of international cooperation, and the activation of community-based initiatives. The practical value of the research lies in formulating recommendations for government bodies, tour operators, and cultural institutions aimed at improving the efficient use of intangible cultural heritage as a resource for the tourism development of Ukraine.

Keywords: intangible cultural heritage, tourism, folk crafts, gastronomic heritage, tourism potential, traditions, cultural tourism, Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	12
1.1. Поняття та сутність нематеріальної культурної спадщини: міжнародні та національні підходи	12
1.2. Роль нематеріальної культурної спадщини у формуванні туристичного потенціалу України	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ТУРИЗМІ	22
2.1. Нормативно-правове регулювання збереження нематеріальної культурної спадщини в Україні	22
2.2. Аналіз використання елементів нематеріальної культурної спадщини за видами туризму	31
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ПРОСУВАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	43
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	55
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний туристичний сектор активно розширює свої можливості, шукаючи нові шляхи розвитку та залучення туристів. В умовах глобалізації та зростаючої конкуренції між країнами у сфері туризму особливого значення набуває використання культурного потенціалу, зокрема нематеріальної культурної спадщини (НКС).

Україна має значний запас нематеріальних культурних цінностей – традиції, звичаї, народні ремесла, обряди, фольклор, гастрономічні особливості тощо. Однак їх залучення до туристичної діяльності є нерівномірним і недостатньо структурованим. Багато унікальних елементів нематеріальної спадщини залишаються маловідомими або малодоступними для туристів, що зменшує конкурентоспроможність України на міжнародному ринку туризму.

Важливою є також проблема збереження і популяризації НКС у зв'язку з сучасними викликами: урбанізацією, зникненням носіїв традиційних знань, недостатньою державною підтримкою та впливом масової культури. Інтеграція об'єктів НКС у туристичну сферу може стати ефективним інструментом їхнього збереження, розвитку місцевих громад, а також сприяти економічному зростанню регіонів.

Таким чином, дослідження ролі об'єктів нематеріальної культурної спадщини у формуванні туристичного потенціалу України є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору.

Аналіз наукових літературних джерел й результатів досліджень показав, що проблема збереження, популяризації та використання нематеріальної культурної спадщини у сфері туризму привертає увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, цьому питанню присвячені праці таких дослідників, як Казарин П. [10], Родінова Н. [22], Сінельников Д. [23], Стахів І. М. [24] та інших.

У дослідженнях зазначених авторів висвітлюються основні аспекти збереження нематеріальної спадщини, її роль у формуванні національної

ідентичності, а також вплив на соціально-економічний розвиток регіонів. Окремі праці розглядають питання інтеграції нематеріальної спадщини у туристичний сектор, зокрема у контексті розвитку культурно-пізнавального, гастрономічного, фестивального та етнографічного туризму.

Водночас у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі питання ефективного використання нематеріальної культурної спадщини саме як складової туристичного потенціалу України досліджено лише частково. Наявні праці здебільшого зосереджені на загальних принципах збереження НКС або її ролі в культурній політиці, проте бракує комплексного аналізу механізмів її адаптації до потреб туристичної індустрії. Це й зумовило вибір теми нашого дослідження та необхідність розробки практичних рекомендацій щодо інтеграції НКС у туристичну діяльність України.

Мета дослідження: визначити значення та можливості використання об'єктів нематеріальної культурної спадщини як важливого ресурсу для розвитку туристичного потенціалу України, а також розробити рекомендації щодо їх ефективного збереження, популяризації та інтеграції у туристичну діяльність.

Відповідно до мети та логіки побудови роботи поставлено такі основні **завдання:**

1. Розглянути теоретичні основи дослідження об'єктів нематеріальної культурної спадщини в контексті туристичної діяльності;
2. Проаналізувати стан збереження та особливості використання об'єктів нематеріальної культурної спадщини в туризмі;
3. Визначити і представити перспективи розвитку та просування нематеріальної культурної спадщини в контексті туристичної діяльності України.

Об'єкт дослідження – нематеріальна культурна спадщина як складова культурного туризму.

Предмет дослідження – процеси інтеграції нематеріальної культурної спадщини у туристичну діяльність, її вплив на розвиток туристичної сфери та можливості для збереження культурної ідентичності України.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання завдань використано комплекс наукових методів. Теоретичні методи: аналіз та узагальнення наукової літератури, нормативно-правових актів, міжнародних документів ЮНЕСКО з питань збереження НКС; систематизація та порівняння світового досвіду інтеграції нематеріальної спадщини у сферу туризму. Емпіричні методи: аналіз статистичних даних щодо розвитку культурного туризму в Україні; опитування та анкетування представників туристичної індустрії та експертів у сфері культури; вивчення конкретних кейсів використання НКС у туристичній діяльності. Методи прогнозування: оцінка перспектив розвитку туристичної індустрії з урахуванням інтеграції об'єктів НКС; розробка пропозицій щодо покращення державної політики у цій сфері.

Теоретичне та практичне значення дослідження. Подальше вирішення питань, пов'язаних із дослідженням та використанням об'єктів нематеріальної культурної спадщини в туризмі, має велике значення для розвитку туристичного потенціалу України. Отримані нами висновки та результати дозволяють уточнити та вдосконалити процес популяризації та інтеграції нематеріальної культурної спадщини у сферу туризму. Зокрема, це стосується покращення механізмів збереження традицій, ремесел, фольклору та гастрономічної спадщини, а також їх ефективного використання для залучення туристів. Розроблені нами практичні рекомендації можуть бути впроваджені у діяльність туристичних компаній, культурних установ, органів місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін. Це сприятиме підвищенню привабливості українських регіонів, створенню унікальних туристичних продуктів та зростанню економічного потенціалу туризму.

Апробація результатів нашого дослідження. 1. Шкурко К. С. Популяризація нематеріальної культурної спадщини через туризм. "Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний

науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу" : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 10-11 квітня 2025 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2025. 2. Шкурко К. С. Теоретико-методологічні засади функціонування та розвитку міжнародних туристичних організацій. Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (14-18 квітня 2025 р.). Суми, 2025. 3. Шкурко К. С. Нематеріальна культурна спадщина як ресурс сталого розвитку та післявоєнної відбудови туристичної сфери України. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін», яка проходила 30 жовтня 2025 р. на базі Полтавського державного аграрного університету у м. Полтава. Полтава : Вид-во ПДАУ. 2025.

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (50 найменувань), 3 додатка, 1 таблиця, 8 рисунків. Загальний обсяг дослідження становить 60 сторінок (без урахування додатків).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття та сутність нематеріальної культурної спадщини: міжнародні та національні підходи

Нематеріальна культурна спадщина є важливим елементом світової та національної культури, оскільки вона охоплює не лише конкретні об'єкти, але й знання, традиції, практики, мовні особливості, що передаються з покоління в покоління [17].

Вона являє собою безцінну частину культурної спадщини, яка, незважаючи на свою нематеріальність, має величезну цінність для збереження культурної ідентичності народів, сприяючи розвитку культурного туризму [7].

Одним з основних міжнародних документів, що визначає правила охорони нематеріальної культурної спадщини, є Конвенція ЮНЕСКО 2003 року про охорону нематеріальної культурної спадщини. Цей документ є основою для міжнародної співпраці у галузі збереження нематеріальних культурних елементів, таких як:

- **традиційні виступи та виконання** – це музика, танці, театральні постановки та інші форми усної та сценічної творчості, які є важливими елементами культури конкретних народів (Рис.1.1);
- **традиційні ремесла та мистецтво** – до цієї категорії відносяться народні промисли, які використовують специфічні техніки виробництва, що передаються від покоління до покоління, наприклад, виготовлення народних костюмів, кераміки, текстилю;
- **традиції та ритуали** – релігійні обряди, святкування національних свят, що є частиною культурної практики, яка зберігає значення для певної громади чи етнічної групи;
- **знання та практики, пов'язані з природою і Всесвітом** – традиційні методи землеробства, збереження природних ресурсів, екологічні

практики, що мають важливе значення для взаємодії людини з навколишнім середовищем.

Рис. 1.1. Приклад нематеріальної спадщини

Джерело: знайдено в мережі Інтернет

Конвенція підкреслює важливість збереження цих елементів як частини культурної спадщини людства, яка не менш важлива, ніж матеріальна культурна спадщина, така як архітектурні пам'ятки чи твори мистецтва. Особлива увага в документі звертається на необхідність передавання цих знань і практик наступним поколінням, щоб зберегти культурну спадщину в живому вигляді.

Згідно з положеннями Конвенції ЮНЕСКО, охорона нематеріальної культурної спадщини не повинна обмежуватися лише фіксацією елементів культури на папері чи в архівах, а повинна охоплювати живі практики та їх трансляцію в суспільстві. Для цього важливо стимулювати активну участь

громад у збереженні та розвитку культурних традицій, а також створювати умови для інтеграції цієї спадщини у сучасний культурний контекст [4].

В Україні охорона нематеріальної культурної спадщини також є важливою частиною національної культурної політики. Відповідно до українського Законодавства про культуру та Конвенції ЮНЕСКО, державні органи та організації сприяють збереженню культурних традицій через різноманітні програми, що включають дослідження, реєстрацію та популяризацію елементів нематеріальної спадщини.

В Україні значну увагу приділяють збереженню таких аспектів НКС, як:

- **народні свята та обряди** – це різноманітні ритуали, що виконуються на честь традиційних свят чи в рамках сімейних та соціальних обрядів, таких як весілля, хрестини, обряди поклоніння природним силам;
- **музика та танці** – народні пісні, музичні інструменти та традиційні танці, що відображають емоційний і культурний стан певних регіонів або етнічних груп;
- **народне мистецтво та ремесла** – в Україні існують численні традиції виготовлення народних виробів, таких як кераміка, вишивка, ковка, деревообробка та інші ремесла, що є невід'ємною частиною культурної спадщини.

Окремо слід зазначити важливу роль місцевих органів влади, культурних установ та неурядових організацій у реалізації ініціатив з охорони НКС. Це можуть бути спеціалізовані заходи, такі як фестивалі народної культури, майстер-класи, етнографічні виставки, а також підтримка навчальних програм, що сприяють передачі традиційних знань новим поколінням.

Нематеріальна культурна спадщина є важливим фактором для розвитку культурного туризму, оскільки вона може стати основою для формування туристичних продуктів, які сприяють економічному розвитку місцевих громад. Туризм, що базується на елементах НКС, дозволяє не тільки популяризувати ці елементи серед ширшої аудиторії, але й забезпечувати інтерес до культурних

практик, що можуть бути маловідомими або не визнаними на національному рівні [9;11].

Завдяки залученню туристів до таких культурних подій, як народні свята, фестивалі, театральні вистави чи майстер-класи, створюється попит на продукцію місцевих майстрів, що, в свою чергу, забезпечує їм додаткові доходи та можливість розвитку ремесел [5].

Економічна вигода від туризму на основі НКС може бути значною для місцевих громад, зокрема в сільських районах чи віддалених регіонах, де зберігаються унікальні традиції. Такий підхід дозволяє не тільки підвищити доходи місцевих жителів, але й сприяє збереженню місцевих культурних традицій через їх інтеграцію в сучасні туристичні продукти.

Збереження нематеріальної культурної спадщини також сприяє її популяризації серед молоді та туристів, що може підвищити інтерес до вивчення культурних особливостей та традицій певних народів, створюючи цінність для майбутніх поколінь.

Таким чином, нематеріальна культурна спадщина має надзвичайно важливе значення як для національної ідентичності, так і для розвитку культурного туризму. Її збереження вимагає комплексного підходу, що включає міжнародні, національні та місцеві ініціативи. Охорона та популяризація елементів НКС в туристичній діяльності може стати важливим інструментом для розвитку економіки, збереження культурних традицій та забезпечення сталого розвитку культурних практик на місцях.

Розглянемо існуючу класифікацію об'єктів нематеріальної культурної спадщини. Нематеріальна культурна спадщина охоплює широкий спектр культурних елементів, що мають значення для збереження культурної ідентичності народів. Визначення класифікації об'єктів нематеріальної культурної спадщини є важливим етапом у їхньому систематичному вивченні та захисті. Така класифікація дозволяє чітко розмежувати різні види спадщини, що полегшує їхню охорону, збереження та інтеграцію в культурні практики, зокрема в туристичну діяльність.

Згідно з Конвенцією ЮНЕСКО 2003 року, нематеріальна культурна спадщина визначається як практики, представлення, вирази, знання, навички – а також інструменти, об'єкти, майстерність і культурні простори, що їх пов'язують – які визнаються суспільством як частина його культурної спадщини. Класифікація нематеріальної культурної спадщини залежить від її виду, функції та контексту, в якому вона існує.

На міжнародному рівні, згідно з документами ЮНЕСКО, об'єкти нематеріальної культурної спадщини класифікуються за кількома основними категоріями, що дозволяють виділити окремі елементи цієї спадщини за їхньою природою, функціями та значенням для культурного життя громади [12].

1. Мови та усна спадщина. Мови та усна спадщина є основною формою передачі знань, культурних цінностей та традицій через покоління. Ця категорія включає в себе:

- **мови та діалекти:** мови, що використовуються у конкретних культурах або народах, які є носіями традиційних знань. Наприклад, в Україні маємо багато діалектів, які є носіями культурних особливостей певних регіонів;
- **фольклор:** усі види усної народної творчості, що зберігаються в традиціях народів. Це можуть бути народні пісні, казки, байки, легенди, приказки, прислів'я;
- **усні традиції та наративи:** народні сказання, міфи, ритуальні історії, що виконуються через слово, передають історичні, міфологічні чи моральні цінності.

Ці елементи є одними з основних для збереження ідентичності певного народу, адже мова, як правило, є основним носієм культурних характеристик, а усна спадщина допомагає передавати соціальні й моральні норми.

2. Традиційні виконавські мистецтва. Цей тип нематеріальної культурної спадщини включає в себе музику, танець, театр та інші форми виконавських мистецтв, які передають емоції, ідеї та соціальні значення через виступи. Вони є важливим елементом культури, що відображає національні особливості та традиції:

- **музика:** народні пісні, мелодії, співи, які мають певне культурне значення, часто виконуються на традиційних інструментах;
- **танець:** традиційні народні танці, що використовуються під час святкувань, ритуалів, обрядів або для вираження колективного духу;
- **театральні вистави та ритуальні перформанси:** народний театр, лялькові вистави, історичні реконструкції, що мають специфічні форми та відображають місцеві традиції.

Традиційні виконавські мистецтва часто виступають як важлива форма соціальної взаємодії в громадах, об'єднуючи людей через спільні культурні переживання.

3. Традиційні практики та знання, пов'язані з природою та Всесвітом.

Цей тип нематеріальної спадщини включає в себе традиційні знання та практики, що стосуються взаємодії людини з природним середовищем, а також збереження екологічного балансу:

- **традиційні сільськогосподарські методи:** практики, що пов'язані з вирощуванням культур, особливо в екологічно чистих умовах, та застосуванням традиційних методів землеробства;
- **медицина та фармакопея:** знання про традиційні методи лікування хвороб, використання лікарських рослин, рецепти, що передавалися від покоління до покоління;
- **екологічні практики:** способи збереження природних ресурсів, водних та земельних ресурсів, традиційні методи рибальства, лісівництва тощо.

Ці знання важливі не тільки з точки зору охорони навколишнього середовища, але й для розвитку стійких, екологічно чистих технологій у сучасному світі.

4. Традиційні ремесла та майстерність. До цієї категорії належать народні ремесла та знання, пов'язані з виготовленням предметів побуту та культурних об'єктів, що мають високу естетичну та функціональну цінність. Вони включають [13]:

– **вишивка, ткацтво, ковка, гончарство** та інші традиційні ремесла, що передаються через навчання від майстра до учня (Рис. 1.2.);

– **народні художні техніки:** наприклад, техніки народного живопису, розпису, витинанки, які є частиною матеріальної культури, але вимагають високої майстерності та збереження специфічних технік.

Збереження традиційних ремесел є важливим елементом у культурній спадщині, оскільки це дозволяє не тільки підтримувати національну ідентичність, але й розвивати майстерність у сучасному контексті [3].

Рис. 1.2. Косівський розпис

Джерело: знайдено в мережі Інтернет

5. Традиційні обряди та свята. До цієї категорії відносяться соціальні практики та релігійні обряди, що мають важливе значення для конкретних громад або культур. Вони включають:

- **релігійні обряди:** свята, церемонії, моління, що є частиною релігійної практики і часто мають значення для духовного розвитку спільноти;
- **народні свята та ритуали:** святкування важливих подій, таких як обжинки, весілля, хрестини, свята, що відображають культурні та соціальні традиції.

Ці обряди можуть включати як сакральні, так і світські елементи, та вони часто мають колективний характер, що сприяє зміцненню соціальних зв'язків в громадах.

Класифікація об'єктів нематеріальної культурної спадщини дозволяє систематизувати різноманітні елементи культури та їхні практики. Ця класифікація є основою для розробки стратегій збереження та популяризації НКС. Кожна категорія має своє значення в культурному контексті і потребує окремого підходу до збереження та трансляції наступним поколінням [2].

1.2. Роль нематеріальної культурної спадщини у формуванні туристичного потенціалу України

Нематеріальна культурна спадщина є ключовим елементом розвитку сучасного культурного туризму в Україні, оскільки саме вона формує унікальність туристичного продукту, відтворює глибинні традиції, відображає історичну пам'ять і соціокультурну структуру регіонів.

Її значення виходить далеко за межі культурної сфери, адже нематеріальна спадщина є потужним каталізатором економічних процесів, сприяє активізації місцевих громад, підтримує традиційні ремесла та стимулює розвиток малого бізнесу.

У цьому контексті вона виступає не лише інструментом збереження національної ідентичності, а й вагомим чинником формування конкурентних переваг України на туристичній карті світу.

Культурний туризм в Україні значною мірою ґрунтується на елементах нематеріальної культурної спадщини, оскільки вони створюють неповторні враження та емоційні форми взаємодії між туристом і культурним середовищем.

До таких елементів належать народні обряди, релігійні та календарні свята, фольклор, традиційні ремесла, локальні ритуали та різноманітні форми виконавських мистецтв.

Наприклад, **традиційні обрядові святкування** – такі як Різдво, Коляда, Івана Купала чи Масниця – давно перетворилися на туристичні події, які приваблюють як українських, так і іноземних мандрівників. Їхнє відвідування дозволяє туристам ознайомитися з автентичними піснями, танцями, кулінарними традиціями та народними практиками, що формує комплексне культурне враження та стимулює локальну економіку завдяки розвитку гастрономічного, ремісничого та сувенірного виробництва.

Не менш важливими є **традиційні ремесла** – вишивка, кераміка, ткацтво, різьблення, плетіння та інші види народного мистецтва, які виступають не лише матеріальними артефактами, але й носіями нематеріальних знань, технік і локальних культурних кодів [49].

Їхнє відтворення у майстернях, музеях або етнографічних центрах створює додаткові можливості для туристичної взаємодії: проведення майстер-класів, творчих лабораторій, освітніх програм, фестивалів та ярмарків. Виконавські мистецтва, включаючи народні пісні, музичні традиції, танцювальні практики та діяльність фольклорних ансамблів, також активно інтегруються в туристичні продукти через участь у культурних фестивалях, мистецьких подіях і тематичних турах.

На місцевому рівні нематеріальна культурна спадщина виступає чинником соціально-економічного розвитку малих громад та сільських територій. **Організація культурних свят, етнографічних фестивалів або гастрономічних ярмарків** забезпечує додаткові робочі місця, сприяє модернізації інфраструктури та стимулює підприємницьку активність. Туристи,

які відвідують такі події, часто долучаються до майстер-класів, дегустацій, навчальних заходів, що дає змогу глибше зануритися у локальне середовище та підтримати носіїв традицій – майстрів, музикантів, кулінарів, гідів [14;15].

Традиційні знання, пов'язані з природокористуванням, органічним землеробством або застосуванням лікарських рослин, можуть стати основою для розвитку екологічного та сільського туризму, формуючи нові туристичні ніші та сприяючи збереженню природних ресурсів [1].

Суттєвим напрямом розвитку туристичного продукту на основі нематеріальної спадщини є **створення тематичних маршрутів і культурно-освітніх турів**. Такі маршрути можуть охоплювати майстерні народних ремесел, осередки музичної творчості, театралізовані локації або території традиційних промислів.

Культурно-освітні тури дозволяють туристам не лише ознайомитися з елементами культурної спадщини, але й здобути практичні навички – опанувати техніку гончарства, спробувати себе у ткацтві, вивчити основи народного співу чи взяти участь у приготуванні традиційних страв. Подібні програми особливо привабливі для іноземних туристів, які прагнуть отримати глибший досвід взаємодії з місцевою культурою [8].

На міжнародній арені нематеріальна культурна спадщина відіграє важливу роль у формуванні позитивного іміджу України як туристичної дестинації. Участь українських митців, фольклорних колективів та ремісників у міжнародних фестивалях, культурних обмінах та мистецьких форумах сприяє просуванню української культури, зміцнює культурну дипломатію та формує стійкі міжнародні зв'язки [16].

Отже, нематеріальна культурна спадщина є базовим ресурсом формування туристичного потенціалу України. Вона забезпечує автентичність туристичного продукту, сприяє збереженню традицій, стимулює розвиток місцевих громад та зміцнює міжнародний імідж країни.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ТУРИЗМІ

2.1. Нормативно-правове регулювання збереження нематеріальної культурної спадщини в Україні та її інтеграція в туристичну сферу

Збереження нематеріальної культурної спадщини є важливим завданням для кожної країни, адже це не лише питання національної ідентичності, але й важлива складова сталого розвитку культурного туризму. Україна, як держава, яка багата на традиції, фольклор, народні ремесла та інші елементи нематеріальної культурної спадщини, має відповідну нормативно-правову базу, яка забезпечує охорону, збереження та використання цих об'єктів в різних сферах, зокрема в туризмі [10].

Основні міжнародні та національні акти в сфері збереження нематеріальної культурної спадщини: збереження нематеріальної культурної спадщини (НКС) в Україні є важливою складовою державної культурної політики, спрямованої на підтримку національної ідентичності, міжкультурного діалогу та духовного розвитку суспільства. Питання охорони й популяризації нематеріальних культурних цінностей регулюється низкою міжнародних та національних нормативно-правових актів, які визначають засади, принципи, механізми та інституційні підходи до цього процесу.

До нематеріальної культурної спадщини належать не тільки традиції, обряди, свята, знання про природу, але й усна творчість, танцювальні й музичні практики, традиційні ремесла та кулінарна культура. Ці елементи передаються з покоління в покоління, формуючи основу духовної єдності народу. Саме тому законодавче забезпечення їх охорони є стратегічно важливим завданням держави.

Конвенція ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003 рік). Конвенція ЮНЕСКО стала першим міжнародним документом, який системно визначив поняття нематеріальної культурної спадщини та закріпив обов'язки держав щодо її збереження. Україна

приєдналася до цієї Конвенції у 2006 році, що стало потужним поштовхом до формування власної державної політики у сфері охорони НКС.

Згідно з Конвенцією, нематеріальна спадщина охоплює п'ять основних сфер:

- усні традиції та вираження, включно з мовою як носієм культурної спадщини;
- виконавські мистецтва (пісня, музика, танець, театр);
- звичаї, обряди, святкування;
- знання та практики, що стосуються природи та Всесвіту;
- традиційні ремесла.

Конвенція визначає ключові принципи: повагу до культурної різноманітності, участь громад, навчання і передачу традицій. У практичній площині це означає, що громади, які є носіями певної культурної практики, повинні бути активними учасниками її збереження – не лише об'єктами охорони, а й суб'єктами цього процесу [42;43].

Україна активно бере участь у реалізації Конвенції. Станом на сьогодні до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства вже внесено кілька українських елементів:

- Петриківський декоративний розпис (2013 рік) – унікальна художня традиція з Дніпропетровщини, що стала візитівкою українського народного мистецтва;
- козацькі пісні Дніпропетровщини (2016 рік) – зразок автентичного фольклору, який передається з покоління в покоління;
- культура приготування українського борщу (2022 рік) – визнана спадщиною, що потребує термінової охорони, через загрозу втрати традицій внаслідок війни;
- орнаментований керамічний розпис Косівщини (2021 рік).

Включення елементів до списку ЮНЕСКО сприяє не лише їх збереженню, але й міжнародному визнанню української культури, розвитку

культурного туризму, підтримці ремісників і популяризації народної творчості за кордоном.

Більш того, в межах реалізації Конвенції в Україні проводяться міжнародні форуми, наукові конференції, культурно-освітні проекти. Наприклад, проект «Жива спадщина України» спрямований на документування традицій і створення онлайн-каталогу елементів нематеріальної спадщини з різних областей [18;44].

Закон України «Про охорону культурної спадщини» (2000 рік). Цей закон є базовим у системі охорони культурної спадщини. Хоча він спочатку орієнтувався на матеріальні об'єкти – архітектурні пам'ятки, археологічні об'єкти, історичні місця – його положення стали основою для подальшої розробки політики у сфері нематеріальної спадщини [6].

Завдяки цьому закону в Україні сформовано систему органів охорони культурної спадщини – від Міністерства культури до місцевих управлінь. Вони відповідають за виявлення, облік, дослідження, популяризацію та захист об'єктів культурної спадщини.

У контексті нематеріальної культури цей закон забезпечив можливість збереження усних форм фольклору, звичаїв, народного декоративного мистецтва. Наприклад, у Полтавській області на основі цього закону було започатковано програму підтримки гончарства в Опішному, а у Львівській – майстер-класи з ткацтва та писанкарства.

Крім того, закон стимулює створення музеїв народної культури, етнографічних центрів, фольклорних ансамблів, що відтворюють давні традиції. Це допомагає поєднати охорону нематеріальної спадщини з економічним розвитком регіонів через культурний туризм [19].

Закон України «Про національну культурну спадщину» (2003 рік). Цей закон закріплює поняття національної культурної спадщини, визначаючи її складові, механізми обліку та охорони. Він визнає важливість як матеріальної, так і нематеріальної складової культури, наголошуючи на потребі державної підтримки носіїв традицій.

В межах дії цього закону активно реалізуються проєкти з вивчення народного фольклору, традиційних свят та обрядів. Так, у Волинській області ведеться документування обрядів різдвяного циклу, на Закарпатті – гуцульських весільних традицій, а на Поліссі – давніх народних пісень та легенд.

Закон також визначає важливість наукових досліджень і популяризації культурної спадщини через систему освіти – наприклад, введення курсів «Культурна спадщина України» у заклади освіти.

Закон України «Про туризм» (1995 рік). Цей закон має велике значення для розвитку культурного туризму, що базується на нематеріальній спадщині. Він визначає, що туристичні ресурси включають культурні традиції, фольклор, народне мистецтво, місцеві звичаї, а також фестивалі, ярмарки, гастрономічні події.

На практиці це сприяє створенню туристичних маршрутів, пов'язаних із традиційними ремеслами. Наприклад:

- «Гуцульські стежки» (Івано-Франківська область);
- «Шлях гончарів» (Полтавщина);
- «Борщовий шлях» (Київщина).

Це реальні ініціативи, які поєднують культурну спадщину з туристичною інфраструктурою.

Крім того, закон стимулює організацію культурно-мистецьких фестивалів, які популяризують регіональні особливості. Такі події, як «Етнофестиваль Гуцульська бринза» чи «Маланка-фест», не лише приваблюють туристів, а й створюють робочі місця для місцевих мешканців.

Наказ Міністерства культури України (2011 рік). Наказ «Про затвердження Порядку внесення нематеріальних культурних цінностей до Державного реєстру» став важливим етапом у створенні системи документування культурних проявів. Реєстр є офіційним списком елементів, які мають культурну, історичну та етнічну цінність.

Станом на 2025 рік у Державному реєстрі НКС України міститься понад 80 елементів – від традиційного бортництва на Поліссі до музичних традицій

Буковини. Це дозволяє зберігати унікальні культурні практики та популяризувати їх через освітні й туристичні програми.

Отже, Україна має потужну нормативно-правову базу для збереження нематеріальної культурної спадщини, однак для повноцінного розвитку потрібно посилити зв'язок між культурною політикою, освітою, наукою та туризмом. Важливо, щоб кожен громадянин усвідомлював: спадщина – це не минуле, а живе джерело національної сили, єдності й розвитку.

Розглянемо досвід інтеграції нематеріальної культурної спадщини в туристичну сферу. Інтеграція нематеріальної культурної спадщини (НКС) в туристичну сферу є важливим аспектом розвитку культурного туризму.

Нематеріальна культурна спадщина включає традиції, звичаї, усну народну творчість, музику, танці, ремесла, кулінарні практики, фольклор, обряди, знання та навички, що передаються з покоління в покоління. Вона формує духовний код нації та забезпечує її культурну ідентичність. У сучасному світі, де глобалізаційні процеси стирають межі між культурами, саме нематеріальна спадщина виступає важливим елементом самобутності кожного народу. Її інтеграція в туризм дозволяє не лише демонструвати унікальність культури, а й створювати емоційно насичений досвід для туристів. Багато країн світу успішно використовують свої культурні традиції, ремесла, свята та інші елементи НКС для залучення туристів, підвищення привабливості своїх регіонів і стимулювання місцевої економіки. Україна також активно працює над цим напрямом, але досвід інших країн може бути корисним для подальшого розвитку.

Світовий досвід інтеграції НКС у туристичну сферу.

Японія: традиційні фестивалі та ритуали Японія є яскравим прикладом того, як нематеріальна культурна спадщина може стати основою для розвитку туризму. Японські традиційні фестивалі, ритуали та святкування, такі як Обон (свято померлих), Сакура фестиваль (весняне квітнення вишневих дерев) та Гион Мацурі (фестиваль в Кіото), є не лише важливими культурними подіями, а й потужними туристичними атракціями. Міжнародні туристи прагнуть

відвідати Японію саме в ці періоди, щоб познайомитися з автентичними традиціями (Рис.2.1.) [46].

В рамках цих фестивалів туристи можуть не тільки спостерігати за традиційними виступами, але й брати участь у майстер-класах, вивчати народні танці або долучатися до інших аспектів японської культури, що забезпечує не тільки розважальний, а й освітній туризм. [20; 29].

Рис. 2.1. Приклад фестивалю Обон, Японія.

Джерело: знайдено в мережі Інтернет

Італія: традиційні ремесла та гастрономія. В Італії існує багатий досвід використання традиційних ремесел та гастрономії як елементів нематеріальної культурної спадщини для розвитку туризму. Наприклад, в Тоскані проводяться спеціалізовані тури по майстернях місцевих художників, де туристи можуть не

тільки придбати унікальні вироби, а й спостерігати за процесом їх виготовлення.

Тому, традиційна італійська кухня є важливим елементом культурного туризму. Туристи можуть брати участь у гастрономічних турах, де їм пропонують навчання приготуванню традиційних страв, таких як паста або піца. Ці заходи сприяють не тільки популяризації італійських кулінарних традицій, а й стимулюють економіку через розвиток гастрономічного туризму.

Марокко: фольклор і ремесла. У Марокко нематеріальна культурна спадщина активно інтегрується у туристичні продукти через розвиток ремесел, народних музичних і танцювальних традицій. Одним з яскравих прикладів є фестиваль Марокканської музики та танців, який проводиться в різних містах країни. Це дозволяє не лише зберігати традиції, а й активно залучати туристів, які хочуть зануритись у культуру країни.

Окрім цього, в Марокко популярні туристичні маршрути, які включають відвідування місцевих майстерень, де виготовляють традиційні килими, посуд, металеві вироби, а також участь у майстер-класах з виготовлення марокканських виробів. Це дає туристам можливість отримати унікальний досвід і привезти додому сувеніри, виготовлені вручну [31].

Індія: фестиваль культур і ритуалів Індія – країна з багатою культурною спадщиною, де численні традиційні свята, ритуали та фестивалі активно використовуються для залучення туристів. Дівалі (Свято світла), Ганеш Чатуртхи, Холі (Свято кольору) – ці події приваблюють туристів з усього світу. Туристи мають змогу брати участь у святах, спостерігати за традиційними танцями, музикою, обрядовими виступами та куштувати національні страви.

Окрім свят, Індія активно розвиває йогічний туризм. Це також є елементом нематеріальної культурної спадщини, оскільки йога та медитація є важливими складовими індійської культури, і туристи з усього світу приїжджають в Індію, щоб пройти курси та тренінги з йоги, філософії, медитації та духовного розвитку [41].

Українські практики інтеграції НКС у туристичну сферу.

Фестивалі та свята. В Україні існує багатий досвід використання народних свят та обрядів для розвитку туризму. Одним із найбільш яскравих прикладів є фестиваль Івана Купала в Карпатах, Масниця в Київській та Чернігівській областях, День Незалежності України з проведенням народних гулянь.[22] Це не лише культурні заходи, а й важливі туристичні події, що приваблюють як українських, так і іноземних туристів. У рамках таких фестивалів проводяться виступи фольклорних колективів, майстер-класи з народних ремесел, гастрономічні ярмарки (Рис. 2.2.) [32].

Рис. 2.2. Приклад фестивалю в Карпатах

Джерело: знайдено в мережі Інтернет

Національні ремесла та традиції. Україна активно просуває свої національні ремесла, такі як вишивка, кераміка, ткацтво та плетіння в якості туристичних атракцій. Наприклад, в Гуцульщині проводяться майстер-класи, де туристи можуть навчитись виготовляти традиційні вироби, відвідувати музеї народного мистецтва та ремесел [21; 24]. У таких заходах беруть участь як

місцеві жителі, так і туристи, що дозволяє не лише зберігати традиції, але й залучати до них нові покоління.

Етнотуризм в Україні активно розвивається етнотуризм, який включає відвідування сіл та селищ, де зберігаються традиційні методи ведення господарства, ремесел, кулінарії та ритуалів. Туристи можуть знайомитись з життям українських селян, взяти участь у місцевих святкуваннях, покуштувати традиційні страви та дізнатись більше про місцеву культуру. Одним із прикладів є тури по селах Закарпаття та Чернігівщини, де туристи мають можливість познайомитися з традиціями та культурою [23].

Розвиток культурно-освітніх програм. В Україні проводяться різноманітні культурно-освітні програми, що мають на меті популяризацію нематеріальної культурної спадщини серед туристів. Це можуть бути курси народних танців, музичні майстер-класи або навчальні програми з народної кухні. Такі заходи не лише зберігають традиції, а й формують додаткові туристичні продукти, що привертають увагу культурно орієнтованих мандрівників.

Інтеграція нематеріальної культурної спадщини в туристичну сферу є важливим і перспективним напрямом розвитку туризму в Україні та у світі. У сучасних умовах глобалізації, коли кордони між культурами поступово стираються, нематеріальна культурна спадщина (НКС) стає основним чинником збереження унікальності націй. Вона включає знання, традиції, звичаї, усну народну творчість, музику, танці, кулінарні практики, обряди, фольклор та ремесла, які формують духовну основу суспільства. Саме завдяки цим елементам країни створюють власний культурний бренд, що є конкурентною перевагою на світовому туристичному ринку [25].

Інтеграція НКС у туризм дозволяє не лише популяризувати традиції, а й створювати нові форми взаємодії між культурою та економікою. Культурний туризм, заснований на нематеріальній спадщині, є однією з найдинамічніших галузей світового ринку. За даними ЮНЕСКО, понад 40% мандрівників у світі обирають напрямки з культурною складовою. Це свідчить

про зростання інтересу до автентичних досвідів – спілкування з місцевими жителями, участі у традиційних обрядах, кулінарних чи ремісничих майстер-класах. Таким чином, нематеріальна спадщина стає не лише об'єктом споглядання, а й частиною інтерактивного туристичного досвіду [27].

У міжнародному контексті Україна може скористатися досвідом країн, які вже досягли успіху в поєднанні туризму з нематеріальною спадщиною. У Японії туристам пропонують брати участь у чайній церемонії або майстер-класах з каліграфії; у Грузії – вчитися багатоголосного співу й дегустувати вина, занесені до переліку культурної спадщини ЮНЕСКО; у Франції та Італії популярними є кулінарні школи, де туристи готують традиційні страви разом із місцевими кухарями. Подібні ініціативи можуть бути ефективно реалізовані і в Україні через створення національної програми «Жива спадщина в туризмі», що поєднає носіїв традицій, громади та туристичні компанії [29].

Важливо, щоб інтеграція нематеріальної культурної спадщини у туризм відбувалася збалансовано, без втрати автентичності. Надмірна комерціалізація може призвести до спрощення або фальсифікації традицій, що знижує їхню культурну цінність. Тому необхідно забезпечити участь носіїв спадщини у створенні туристичних продуктів, встановити етичні стандарти використання елементів НКС та спрямувати частину прибутків на підтримку культурних ініціатив [30].

2.2. Аналіз використання елементів нематеріальної культурної спадщини за видами туризму

Нематеріальна культурна спадщина (НКС) – це частина культурної спадщини, яка не має фізичного втілення, але відображає унікальні традиції, знання, навички, ритуали, обряди, мистецтво, гастрономічні практики та інші культурні прояви певної спільноти. Вона включає, наприклад, народні танці, пісні, ремесла, традиції приготування страв, свята, фольклор, мову, звичаї та обряди.

Використання елементів НКС у туризмі дає можливість залучити туристів, підвищити культурну привабливість регіону, підтримати локальні громади та забезпечити збереження традицій.

1. Культурно-пізнавальний туризм. Культурно-пізнавальний туризм орієнтований на вивчення історії, культури, мистецтва та духовних цінностей місцевих громад. Елементи НКС у цьому виді туризму застосовуються так:

– **майстер-класи та демонстрації традиційних ремесел:** туристи можуть відвідувати майстерні, де демонструють гончарство, ткацтво, різьблення по дереву чи виготовлення кераміки за старовинними рецептами та техніками.

Приклад: у місті Львові туристи відвідують майстер-класи з лялькарства або кераміки, де місцеві майстри передають свої знання;

– **фольклорні програми та музика:** покази народних пісень, танців, театральних постановок дозволяють туристам дізнатися про духовну спадщину регіону. Приклад: у Карпатах проводять вечори гуцульських пісень і танців, які знайомлять туристів із місцевими обрядами;

– **екскурсії з акцентом на локальні традиції:** під час культурно-пізнавальних турів туристи дізнаються про святкування релігійних і національних свят, обряди, легенди та історичні практики.

Таким чином, культурно-пізнавальний туризм формує глибоке розуміння місцевої культури через прямий досвід взаємодії з її нематеріальними проявами.

Цей вид туризму не обмежується лише оглядом архітектурних пам'яток чи музеїв – його сутність полягає у зануренні мандрівника в живий культурний простір. Під час таких подорожей турист має можливість безпосередньо долучитися до традиційних свят, спостерігати обряди, брати участь у ремісничих майстер-класах, скуштувати національні страви, почути автентичний фольклор або навчитися стародавніх танців. Саме через особисту взаємодію з носіями традицій людина отримує справжнє розуміння культурної ідентичності регіону.

Культурно-пізнавальний туризм сприяє розвитку емпатії між культурами, руйнує стереотипи та зміцнює міжкультурний діалог. Наприклад, участь у святі Івана Купала на Полтавщині або у фестивалі Маланки на Буковині дозволяє іноземним відвідувачам відчувати глибинний зміст українських традицій, їх зв'язок із природою та духовними цінностями народу. Подібні практики надають культурному туризму освітнього характеру – туристи не лише спостерігають, а й навчаються, переймаючи знання, звичаї та навички.

Крім того, такий формат подорожей стимулює місцеві громади зберігати та передавати традиції, адже попит на автентичний культурний досвід створює економічні стимули для розвитку народних промислів, фольклорних колективів та локальних ініціатив. У селищах Карпат, наприклад, туристи можуть навчитися ткацтву, гончарству або гри на трембіті, а в центральній Україні – освоїти мистецтво писанкарства чи виготовлення народних ляльок-мотанок [33].

Отже, культурно-пізнавальний туризм – це не просто подорож, а форма культурної освіти та духовного збагачення, яка перетворює нематеріальну культурну спадщину на живу, динамічну частину сучасного життя. Він стає мостом між минулим і сучасністю, забезпечуючи передачу традицій наступним поколінням і зміцнюючи національну ідентичність через взаємодію з туристами з усього світу.

2. Гастрономічний туризм. Гастрономічний туризм орієнтований на знайомство з національною кухнею та традиціями приготування страв. НКС у ньому проявляється через:

- **традиційні рецепти та методи приготування:** туристи можуть брати участь у приготуванні страв, що передаються поколіннями, або дегустувати локальні продукти. Приклад: дегустація баношу, дерунів чи медової продукції у Карпатах, приготованих за старовинними рецептами;
- **фестивалі їжі:** гастрономічні свята, де презентуються місцеві страви та напої, дозволяють туристам не лише куштувати, а й дізнатися про

історію і символіку страв. Приклад: фестиваль сала у Полтавській області чи фестиваль меду на Львівщині;

– **етнічні кулінарні майстер-класи:** інтерактивна участь у приготуванні національних страв, де туристи вивчають техніки, приправи та особливості локальної кухні.

Це сприяє не лише гастрономічній насолоді, а й глибшому пізнанню культури через смак і традиції. Кулінарія є одним із найяскравіших проявів нематеріальної культурної спадщини, адже кожна страва несе в собі історію, світогляд і цінності певного народу. Смак національних страв дозволяє відчуту культуру не лише розумом, а й емоціями – через аромат, текстуру, спосіб приготування і навіть ритуали споживання їжі.

Наприклад, український борщ, який ЮНЕСКО визнало частиною світової нематеріальної культурної спадщини, є не просто стравою – це символ гостинності, сімейного єднання і зв'язку поколінь. Його приготування супроводжується спілкуванням, передачею рецептів від бабусь до онуків, а сам процес готує не лише їжу, а й атмосферу єдності [48].

Подібним чином гастрономічні тури у різних регіонах України – на Поділлі, Полтавщині чи Закарпатті – відкривають перед туристами цілий пласт культурних смислів. У кожному регіоні є свої фірмові страви, що відображають природні ресурси, історію та побут місцевих жителів.

Так, на Гуцульщині туристам пропонують скуштувати банош із бринзою, у Поліссі – квашені страви з грибами та ягодами, а на півдні – рибні смаколики, характерні для прибережних територій. Кожен із цих смаків несе частинку регіональної ідентичності, яку можна «прочитати» не словами, а через гастрономічні враження.

Крім того, дегустація місцевої кухні нерідко супроводжується етнографічними розповідями, народними піснями чи демонстрацією старовинних способів приготування. Це створює ефект «занурення» в культуру – турист не просто куштує їжу, а стає її учасником і співтворцем традиції. Наприклад, у Карпатах під час етнотурів відвідувачам пропонують не лише

скуштувати сир чи мед, а й узяти участь у його виготовленні. Таким чином, кулінарний досвід перетворюється на освітній і духовний процес, що допомагає зрозуміти історію, ментальність і душу народу.

На міжнародному рівні цей підхід широко застосовується: в Італії популярні кулінарні школи, де туристи готують пасту за старовинними рецептами; у Грузії – беруть участь у виноробних церемоніях, а у Франції – вчать випікати круасани у місцевих пекарнях. Україна має всі передумови для розвитку подібних програм – гастрономічні тури, кулінарні фестивалі, дні національної кухні та майстер-класи можуть стати потужним інструментом просування нашої культури у світі.

Таким чином, через гастрономічний досвід формується не лише приємне враження від подорожі, а й глибоке розуміння культурного контексту. Їжа стає мовою, якою народ розповідає свою історію, ділиться традиціями та передає цінності наступним поколінням [35;37].

3. Фестивальний туризм. Фестивальний туризм передбачає поїздки на місцеві свята, ярмарки та культурні фестивалі, де НКС використовується у формі:

- **тематичних культурних фестивалів:** презентація народних мистецтв, музики, танців, театральних вистав. Приклад: фестиваль «Колодія» у Західній Україні, де демонструються традиційні обряди, костюми та танці;

- **ритуальні та обрядові дійства:** туристи спостерігають або навіть беруть участь у святкуваннях, пов'язаних з календарними, релігійними або життєвими подіями. Приклад: свято Івана Купала з традиційними іграми, піснями і ритуальними вогнями;

- **мистецькі ярмарки та ремесла:** частина фестивалів включає виставки та продаж предметів ручної роботи, що зберігають традиційні техніки.

(Рис. 2.3.)

Рис.2.3. Приклад крафтового ярмарку в Івано-Франківську

Джерело: знайдено в мережі Інтернет

Фестивальний туризм дозволяє інтерактивно пережити культуру та сприяє її живому збереженню. Фестивалі є одним із найяскравіших проявів нематеріальної культурної спадщини, адже вони поєднують у собі традиції, мистецтво, музику, танці, народні обряди, гастрономію та соціальну взаємодію. На відміну від пасивного споглядання культурних пам'яток, участь у фестивалі передбачає безпосереднє залучення туриста до процесу – він стає не лише глядачем, а й активним учасником культурного дійства. Саме це створює ефект «живої культури», яка не зберігається у музеї, а продовжує розвиватися, передаючись через досвід і емоції.

Фестивальний туризм формує простір для автентичного спілкування між місцевими жителями та туристами. Наприклад, коли турист бере участь у святкуванні Івана Купала, плете вінки, стрибає через вогнище чи слухає народні пісні, він не просто спостерігає за традицією – він стає її частиною. Такі події відроджують обряди, які могли б зникнути без практичного

продовження, адже саме через участь нових поколінь у традиційних святкуваннях культура залишається живою.

В Україні фестивальний туризм активно розвивається і має величезний потенціал. До найвідоміших прикладів належать фестиваль «Країна Мрій» у Києві, який популяризує українську етнічну музику та ремесла; «Республіка» в Кам'янці-Подільському, що поєднує музику, стріт-арт і історичне середовище міста; гуцульський фестиваль «Полонинське літо» на Івано-Франківщині, який відтворює стародавні традиції випасання худоби й виготовлення бринзи; «Берег Фест» на Закарпатті, де демонструється угорська, румунська та українська кухня, музика й костюми. Кожен із цих фестивалів не лише приваблює туристів, а й зміцнює культурну ідентичність регіону, сприяє розвитку малого бізнесу, ремесел і сфери послуг.

На міжнародній арені подібні приклади також свідчать про успішну інтеграцію нематеріальної культурної спадщини у туристичну індустрію. Так, фестиваль «Карнавал у Ріо-де-Жанейро» (Бразилія) перетворився на один із найвідоміших у світі символів культурного туризму, демонструючи ритуали, танці та музику самби, які мають глибоке етнокультурне коріння. Фестиваль світла в Ліоні (Франція), що бере свій початок у релігійній традиції, сьогодні став яскравим прикладом поєднання духовності, мистецтва та технологій, притягуючи сотні тисяч туристів щороку.

Важливим аспектом фестивального туризму є його вплив на збереження культурної спадщини в динамічній формі. Коли традиційні танці, пісні чи ремесла презентуються на фестивалях, це стимулює громади підтримувати їх живими, передавати молодому поколінню та осучаснювати без втрати автентичності. Наприклад, участь молодих виконавців у фольклорних фестивалях не лише підвищує їхній інтерес до національної культури, а й забезпечує її природну еволюцію.

Крім того, фестивалі стають інструментом культурної дипломатії. Вони демонструють світові унікальність національних традицій і створюють позитивний імідж країни. Українські фестивалі за кордоном, такі як «Ukrainian

Days» у Польщі чи Канаді, допомагають поширювати знання про українську культуру, підтримують діаспору та зміцнюють міжнародні зв'язки через мову мистецтва й радості [40].

Фестивальний туризм також має економічне значення, оскільки стимулює розвиток інфраструктури, збільшує попит на готелі, ресторани, транспорт і сувенірну продукцію. Наприклад, проведення великих фестивалів може підвищити доходи місцевих підприємців на десятки відсотків і створити сотні тимчасових робочих місць. Таким чином, культура стає не лише духовною, а й економічною цінністю.

У підсумку, фестивальний туризм – це не просто розвага, а форма культурного діалогу між поколіннями та народами. Він дозволяє глибше пізнати історію, традиції й сучасність певного регіону, зміцнює почуття спільності та національної гордості, а головне – забезпечує живе збереження нематеріальної культурної спадщини, роблячи її актуальною, видимою та потрібною у сучасному світі.

4. Етнографічний туризм. Етнографічний туризм зосереджений на вивченні життя і побуту місцевих громад, де НКС проявляється у формі:

- **знайомства з традиційним побутом:** проживання у хатах-музеях, участь у щоденних роботах, наприклад, доїння корів, випікання хліба, виготовлення сиру. Приклад: тури у села Закарпаття або Буковини, де туристи знайомляться з гуцульськими або бойківськими традиціями;
- **розповіді про звичаї та обряди:** туристи дізнаються про традиційні свята, ритуали весілля, обряди зустрічі гостей та проводи померлих, зберігаючи при цьому повагу до місцевої культури (Рис. 2.4.);
- **місцеві ремесла та промисли:** включення у процес виготовлення народних виробів, ознайомлення з символікою орнаментів, техніками виготовлення одягу та прикрас.

Рис. 2.4. Приклад обряду на Івана Купала

Джерело: знайдено в мережі Інтернет

Етнографічний туризм допомагає зберігати і передавати наступним поколінням знання про локальні традиції, а також створює економічну підтримку для місцевих ремісників.

Використання елементів нематеріальної культурної спадщини у туризмі має кілька важливих функцій:

1. **Освітня та пізнавальна** – туристи отримують глибоке розуміння культури регіону.
2. **Соціально-економічна** – сприяє розвитку локальних громад та ремесел.
3. **Збереження спадщини** – підтримує живі традиції та передає знання наступним поколінням.
4. **Емоційна** – формує унікальні враження, які туристи запам'ятовують і діляться ними.

Таким чином, елементи нематеріальної культурної спадщини органічно інтегруються у всі види туризму, роблячи подорожі не лише розважальними, а й глибоко пізнавальними та культурно значущими. Це означає, що сучасний туристичний продукт перестає обмежуватися пасивним спогляданням архітектурних пам'яток, музеїв чи природних ландшафтів. Завдяки включенню традиційних свят, ремесел, гастрономії, музики, танців та обрядів кожна подорож набуває інтерактивного характеру. Турист стає активним учасником культурного процесу, отримуючи можливість відчувати історію, духовність і світогляд народу не лише інтелектуально, а й через емоційний та сенсорний досвід.

Наприклад, у туристичних маршрутах по Карпатах відвідувачі можуть брати участь у гончарних майстер-класах у Опішні, слухати багатоголосий спів у гуцульських селах або брати участь у зборі та приготуванні традиційних страв. У центральній Україні туристи можуть долучитися до писанкарства, співу народних пісень чи виготовлення ляльок-мотанок. Кожна така активність дозволяє пережити культуру безпосередньо та отримати знання, що передаються з покоління в покоління.

Елементи нематеріальної спадщини також ефективно інтегруються у фестивальний та гастрономічний туризм, культурно-пізнавальні та освітні програми, екотуризм та навіть подорожі вихідного дня. Так, участь у святкуванні Масниці чи Маланки перетворює звичайну поїздку на емоційний та освітній досвід, де турист дізнається про ритуали, музику, народні костюми і місцеві традиції. Гастрономічні тури, наприклад дегустація борщу, вареників чи гуцульських сирів, дозволяють відчувати культуру через смак, запах та процес приготування страв, роблячи її ближчою і зрозумілішою.

На міжнародному рівні такі практики вже довели свою ефективність. У Японії туристи беруть участь у чайних церемоніях та майстер-класах каліграфії, у Франції – готують традиційні круасани чи відвідують винні дегустації, а в Італії – вивчають ремесла та кулінарні традиції конкретних регіонів. Подібні інтеграції перетворюють подорожі на комплексний

культурний досвід, який одночасно розважає, навчає і формує емоційний зв'язок із країною чи регіоном.

Таблиця 2.1.

Виклики та шляхи вирішення у сфері використання НКС у туризмі України

Виклики / проблеми	Приклади проявів	Шляхи вирішення / перспективи
Недостатня популяризація НКС	Багато елементів відомі лише локально (обряди, ремесла, діалекти)	Активна реклама через медіа, створення національних брендів, включення НКС у туристичні маршрути
Обмежене фінансування	Недостатня підтримка держави, нестача грантів для майстрів і фестивалів	Державні програми підтримки, залучення приватних інвесторів, міжнародні гранти (ЮНЕСКО, ЄС)
Слабка інтеграція в туристичний продукт	НКС часто сприймається як «додаток», а не як основа туру	Розробка комплексних турів (фестивально-гастрономічні, етнографічні маршрути), інтерактивні майстер-класи
Урбанізація та глобалізація	Молодь втрачає інтерес до традицій, домінує масова культура	Використання НКС у сучасних форматах (фестивалі, креативні простори), цифровізація традицій
Обмежена участь місцевих громад	Часто громади не мають ресурсів або не бачать користі	Залучення громади як співорганізаторів турів і фестивалів, розвиток зеленого туризму, кооперативів
Недостатня цифровізація	НКС мало представлена в інтернеті, відсутні якісні онлайн-каталоги	Створення інтерактивних платформ, віртуальних музеїв, мобільних додатків, просування через соцмережі

Джерело: знайдено в мережі Інтернет

У таблиці 2.1. нами узагальнено виклики та шляхи їх вирішення у сфері використання нематеріальної культурної спадщини у туризмі України, серед яких: недостатня популяризація НКС; обмежене фінансування; слабка інтеграція в туристичний продукт; урбанізація та глобалізація; обмежена участь місцевих громад; недостатня цифровізація.[34;38] Дані виклики можуть проявлятися крізь: недостатню підтримку держави, нестача грантів для майстрів і фестивалів; НКС часто сприймається як «додаток», а не як основа туру; молодь втрачає інтерес до традицій, домінує масова культура; часто громади не мають ресурсів або не бачать користі, а також НКС мало представлена в інтернеті, відсутні якісні онлайн-каталоги.[47;50] Серед шляхів

вирішення даних викликів є: активна реклама через медіа, створення національних брендів, включення НКС у туристичні маршрути; державні програми підтримки, залучення приватних інвесторів, міжнародні гранти; розробка комплексних турів, інтерактивні майстер-класи; використання НКС у сучасних форматах, цифровізація традицій; залучення громади як співорганізаторів турів і фестивалів, розвиток зеленого туризму; створення інтерактивних платформ, віртуальних музеїв, мобільних додатків, просування через соцмережі [39;45].

Таким чином, інтеграція нематеріальної культурної спадщини в усі види туризму не лише збагачує туристичний продукт, а й сприяє збереженню культурної ідентичності, розвитку місцевих громад і популяризації традицій на міжнародному рівні. Кожна поїздка стає не просто подією, а культурною подорожжю, що залишає глибокий слід у свідомості туриста та зміцнює національну самобутність.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ПРОСУВАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

На основі проведеного аналізу стану збереження та використання об'єктів нематеріальної культурної спадщини в туризмі, нами були розроблені практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання нематеріальної культурної спадщини у туристичному секторі України.

Ефективне використання нематеріальної культурної спадщини (НКС) у туризмі вимагає **системного підходу**, який поєднує збереження традицій, розвиток туристичних продуктів, просування та міжнародну інтеграцію. Рекомендації можна поділити на кілька ключових напрямів:

1. Створення комплексної державної та регіональної політики:

- Розробка національної стратегії розвитку культурного туризму з акцентом на НКС.
- Включення елементів нематеріальної спадщини в туристичні маршрути, програми та фестивалі. Приклад: державна програма підтримки регіональних етнотурів або гастрономічних фестивалів.
- Координація між різними відомствами: Мінкультури, Мінекономіки, Державного агентства розвитку туризму та місцевих органів влади повинні взаємодіяти для ефективного використання НКС.

2. Підтримка локальних громад і ремісників:

- **Фінансова та технічна підтримка.** Надання грантів, субсидій та консультацій місцевим майстрам, гастрономам, організаторам фестивалів. Приклад: підтримка традиційних ремесел Карпатського регіону, таких як ткацтво чи гончарство.
- **Розвиток кооперативів та соціального підприємництва.** Об'єднання майстрів у локальні туристичні кластери, що дозволяє формувати туристичні продукти та забезпечує економічну стабільність громад.

– **Навчання та передача знань.** Проведення майстер-класів для молоді та туристів для збереження традицій та інтеграції НКС у туристичний досвід.

3. Інноваційне використання НКС у туристичних продуктах:

– **Створення тематичних маршрутів.** Інтеграція ремесел, гастрономії, народних свят, музики та танців у туристичні маршрути. Приклад: гастрономічні тури з дегустацією локальних страв, етнографічні тури з участю у святкуваннях та обрядах.

– **Впровадження цифрових технологій.** Використання мобільних додатків, VR/AR-технологій, онлайн-екскурсій та інтерактивних карт для популяризації НКС. Приклад: віртуальні тури українськими ремісничими майстернями або інтерактивні гіді по фестивалях.

– **Поєднання туризму та освіти.** Освітні програми для туристів, що включають практичну взаємодію з традиціями та ремеслами.

4. Підвищення промоційної та маркетингової складової:

– **Брендування регіонів через НКС.** Використання унікальних культурних елементів як символів туристичних напрямків (наприклад, гуцульська кераміка, писанкарство, бойківські танці).

– **Міжнародне просування.** Участь у міжнародних виставках, фестивалях, культурних обмінах та програмах ЮНЕСКО. Приклад: презентація українського писанкарства та козацьких пісень на світових фестивалях.

– **Інформаційна підтримка та медіа.** Активне використання соціальних мереж, блогів, YouTube та інших платформ для демонстрації туристичних продуктів на основі НКС.

5. Розвиток співпраці та партнерств:

– **Міжнародне співробітництво.** Участь у транскордонних етнотуристичних проектах, спільні фестивалі та обмін досвідом із країнами ЄС та ЮНЕСКО.

– **Партнерство між державним, приватним та громадським секторами.** Об'єднання зусиль державних органів, туристичних компаній, громадських організацій та майстрів для комплексного розвитку культурного туризму.

6. Моніторинг та оцінка ефективності:

– **Створення системи оцінки впливу НКС на туризм.** Відстеження кількості туристів, економічного ефекту, збереження традицій та задоволеності туристів.

– **Аналіз успішних практик.** Вивчення регіональних та міжнародних кейсів для адаптації передових методів використання НКС.

Для підвищення ефективності використання нематеріальної культурної спадщини в туристичному секторі України необхідний **комплексний підхід**, який включає:

- Стратегічне планування та інтеграція НКС у туристичні продукти.

Приклад: Створення етнотуристичних маршрутів у Карпатах, де туристи відвідують гуцульські села, беруть участь у майстер-класах з ткацтва, приготування баношу та знайомляться з обрядами святкування Івана Купала. Розробка гастрономічних турів Полтавщиною та Чернігівщиною, де туристи дегустують традиційні страви та відвідують ферми з локальною продукцією.

- Підтримка локальних громад і ремісників. **Приклад:** Надання грантів та субсидій для майстрів петриківського розпису або кераміки Опішні, які проводять майстер-класи для туристів. Розвиток етно-кооперативів у Закарпатті, де місцеві жителі організовують туристичні послуги та продають традиційні вироби.

- Впровадження інноваційних та цифрових рішень. **Приклад:** Створення мобільних додатків та інтерактивних карт, що демонструють елементи НКС, фестивалі та гастрономічні маршрути, наприклад «Етнотур Україна». Онлайн-майстер-класи з традиційного ткацтва, писанкарства та ремесел, що дозволяють туристам брати участь у культурних практиках дистанційно.

- **Активне промо та брендування. Приклад:** Використання гуцульської кераміки та народних костюмів як символів туристичних маршрутів у Карпатах. Партнерські промо-кампанії на міжнародних туристичних виставках, наприклад презентація фестивалю «Колодія» у Польщі чи Німеччині.

- **Розвиток міжнародної співпраці та партнерств. Приклад:** Транскордонні етнотури та гастрономічні фестивалі з Польщею, Литвою та Румунією, де туристи знайомляться з традиціями обох країн. Участь українських елементів НКС у програмах ЮНЕСКО та Creative Europe, що дозволяє обмінюватися досвідом з іншими країнами та залучати міжнародних туристів.

- **Постійний моніторинг та оцінка ефективності. Приклад:** Відстеження кількості туристів, які відвідали фестивалі та етнотури, аналіз їхньої зацікавленості та задоволеності через анкети та онлайн-опитування. Використання статистики продажів сувенірів, участі в майстер-класах та місцевих заходах для оцінки економічного впливу НКС на розвиток громад.

Реалізація цих рекомендацій дозволить не лише зберегти культурну спадщину, а й створити унікальні туристичні продукти, що підвищать привабливість України на міжнародній арені та забезпечать сталий розвиток локальних громад.

По-перше, стратегічне планування та інтеграція елементів нематеріальної культурної спадщини у туристичні маршрути та продукти дозволяє формувати унікальні туристичні пропозиції. Наприклад, етнотури в Карпатах, де туристи беруть участь у гончарних майстер-класах, дегустують банош та знайомляться з гуцульськими обрядами, створюють неповторний досвід, який важко знайти в інших країнах. Аналогічно, гастрономічні маршрути Полтавщини чи Чернігівщини, що поєднують дегустацію традиційних страв із майстер-класами та відвідуванням фермерських господарств, дозволяють туристам глибше пізнати локальну культуру.

По-друге, підтримка локальних громад та ремісників сприяє не лише збереженню традицій, а й економічному розвитку регіонів. Надання грантів для

майстрів петриківського розпису, кооперативів у Закарпатті чи етно-майстерень на Чернігівщині створює додаткові робочі місця, стимулює малий бізнес і формує нові джерела доходу для місцевих жителів. Це дозволяє перетворити традиційні ремесла на туристичний ресурс, який підтримує сталий розвиток громад.

По-третє, впровадження інноваційних та цифрових рішень, таких як мобільні додатки, інтерактивні карти та онлайн-майстер-класи, розширює доступ туристів до культурних практик і дозволяє залучати як внутрішніх, так і міжнародних відвідувачів. Наприклад, онлайн-платформи, що демонструють процеси писанкарства, ткацтва або музичні традиції, дозволяють планувати подорожі заздалегідь і інтегрувати НКС у сучасні туристичні продукти.

По-четверте, активне промо та брендування НКС формує позитивний імідж України на міжнародній арені. Презентація фестивалів, таких як «Колодія» або «Гуцульська бринза», на міжнародних туристичних виставках, участь у програмах ЮНЕСКО та Creative Europe дозволяє популяризувати українську культуру і залучати іноземних туристів, створюючи міжнародний попит на локальні традиції.

Нарешті, постійний моніторинг та оцінка ефективності реалізації програм дозволяє коригувати стратегії розвитку туризму та НКС, підвищувати якість туристичних продуктів і забезпечувати їхню економічну життєздатність. Аналіз статистики відвідувань фестивалів, участі в майстер-класах та продажу сувенірів допомагає визначити, які практики найбільш ефективні та популярні серед туристів.

Таким чином, комплексна реалізація рекомендацій створює синергію між збереженням культурної спадщини, розвитком унікальних туристичних продуктів та економічним зростанням місцевих громад, роблячи Україну привабливою для міжнародного туриста та забезпечуючи сталий розвиток її культурного та туристичного секторів.

Також, вважаємо за необхідне запропонувати стратегії та програми розвитку, збереження, популяризації та використання нематеріальної культурної спадщини як туристичного ресурсу.

1. Стратегії розвитку НКС у контексті туризму:

В Україні розвиток нематеріальної культурної спадщини як туристичного ресурсу здійснюється через комплексну державну та регіональну політику, спрямовану на її збереження, популяризацію та інтеграцію у туристичні продукти. **Основні стратегічні напрямки:**

1.1. Збереження та документування традицій: створення реєстрів елементів НКС на національному та регіональному рівнях; фіксація усної історії, ремесел, обрядів, пісень, танців, кулінарних традицій через архіви, цифрові платформи, музейні колекції.

Приклад 1: Національний список елементів нематеріальної культурної спадщини України включає гуцульську кераміку, петриківський розпис, писанкарство, народні пісні та традиції свята Івана Купала.

Приклад 2: Архівування усної історії козацьких пісень у Центральній Україні, де туристи можуть слухати виконання у музеях та під час фестивалів.

Приклад 3: Створення цифрових платформ, таких як «Електронна енциклопедія українських ремесел», що демонструє процеси ткацтва, гончарства та вишивки, доступні для онлайн-туристів.

1.2. Інтеграція НКС у туристичні маршрути та продукти: створення культурно-пізнавальних, гастрономічних та етнографічних турів, де туристи безпосередньо взаємодіють із локальною культурою; використання НКС як інструменту брендування регіонів.

Приклад 1: Етнотури у Карпатах включають майстер-класи з ткацтва, приготування баношу та знайомство з гуцульськими обрядами.

Приклад 2: «Шлях гончарства» в Опішні – туристи беруть участь у процесі створення кераміки та купують вироби на місці, поєднуючи навчання і сувенірний туризм.

Приклад 3: Гастрономічні маршрути на Поліссі, де туристи дегустують традиційні страви, навчаються їх приготуванню та знайомляться з історією регіональної кухні.

1.3. Популяризація через освіту та медіа: проведення фестивалів, конкурсів, виставок, презентацій ремесел і традицій; включення елементів НКС у навчальні програми, туристичні гідів, онлайн-платформи та соціальні мережі.

Приклад 1: Фестиваль «Колодія» у Львівській області, де відбуваються виставки народних ремесел, конкурси та майстер-класи для туристів.

Приклад 2: «Гуцульська бринза» – гастрономічний фестиваль, що поєднує дегустації, музичні виступи та інтерактивні презентації традицій.

Приклад 3: Освітні онлайн-проекти, як-от «Майстерня українських ремесел», що демонструє технології ткацтва, вишивки та виготовлення писанок для школярів та туристів.

1.4. Підтримка локальних громад та ремісників: надання грантів, субсидій та консультацій для збереження та комерціалізації традиційних ремесел; розвиток кооперативів, які забезпечують туристичні послуги на основі НКС.

Приклад 1: Грантові програми Міністерства культури для збереження традиційних ремесел, як-от петриківський розпис або виготовлення ляльок-мотанок.

Приклад 2: Кооперативи у Карпатах, де місцеві жителі надають туристам майстер-класи та продають вироби, створюючи додаткові робочі місця.

Приклад 3: Субсидії для розвитку етнотуристичних садиб, де туристи проживають у традиційному побуті і беруть участь у культурних практиках.

2. Програми розвитку та популяризації:

В Україні існують як державні, так і регіональні програми, які реалізують ці стратегії:

2.1. Державні програми: програма Міністерства культури та інформаційної політики України щодо збереження та популяризації

нематеріальної культурної спадщини; національні культурні проекти з інтеграції НКС у туристичні продукти та створення фестивальних подій.

Приклад 1: Програма Міністерства культури щодо збереження та популяризації НКС включає документування ремесел та організацію фестивалів на національному рівні.

Приклад 2: Національні культурні проекти, що інтегрують НКС у туристичні продукти, наприклад «Дні української культури» для внутрішніх і міжнародних туристів.

2.2. Регіональні програми: розвиток культурних маршрутів, наприклад, «Карпатський етнотуризм», «Шлях гончарства», де місцева НКС використовується як основний туристичний ресурс; місцеві фестивалі та культурні свята, що формують туристичний попит на унікальні традиції.

Приклад 1: «Карпатський етнотуризм» це серія маршрутів із інтеграцією гуцульських традицій, ремесел та гастрономії.

Приклад 2: «Шлях гончарства» на Черкащині – популяризація локальної кераміки через майстер-класи та фестивалі.

Приклад 3: Місцеві фестивалі на Полтавщині чи Закарпатті, що формують туристичний попит на унікальні традиції, наприклад «Фестиваль традиційної кухні» чи «Свято врожаю».

2.3. Цифрові платформи та промоція: онлайн-карти та мобільні додатки, що демонструють елементи НКС у конкретних регіонах, наприклад, інтерактивні гіді по народних ремеслах, фестивалях і гастрономії.

Приклад 1: Інтерактивні онлайн-карти, що демонструють ремесла, фестивалі та гастрономічні маршрути.

Приклад 2: Мобільні додатки для туристів, які інтегрують відео майстер-класів, віртуальні тури та інформацію про події НКС у регіонах.

3. Міжнародна співпраця:

Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями та бере участь у глобальних ініціативах щодо збереження НКС:

3.1. ЮНЕСКО та Програма «Нематеріальна культурна спадщина»:

включення українських елементів НКС до Списку нематеріальної культурної спадщини людства; обмін досвідом та навчальні програми щодо збереження традиційних ремесел, фестивалів та гастрономічних практик.

Приклад 1: «Писанкарство» та «Козацькі пісні» внесені до репрезентативного списку ЮНЕСКО, що сприяє їх популяризації серед туристів.

Приклад 2: Обмін досвідом та навчальні програми з інших країн, наприклад майстер-класи з ремесел від японських та французьких експертів.

3.2. Європейські культурні проєкти: програми ЄС, такі як Creative Europe, сприяють розвитку культурного туризму та промоції НКС через гранти, партнерства та обмін досвідом; спільні фестивалі, культурні обміни та міжнародні виставки, де українські традиції представляються як туристичний ресурс.

Приклад 1: Програма Creative Europe підтримує українські фестивалі та гастрономічні маршрути через гранти.

Приклад 2: Спільні виставки в ЄС, де українські народні промисли та ремесла представлені як туристичний ресурс.

3.3. Двосторонні та регіональні ініціативи: співпраця з Польщею, Литвою, Румунією, де проводяться транскордонні етнотури та гастрономічні фестивалі; впровадження стандартів UNESCO та Європейської конвенції про охорону НКС у національне туристичне планування.

Приклад 1: Транскордонні етнотури з Польщею та Литвою, де туристи відвідують ремісничі майстерні та фестивалі на обох сторонах кордону.

Приклад 2: Спільні гастрономічні фестивалі з Румунією, де презентуються локальні страви та кулінарні традиції.

Приклад 3: Впровадження стандартів UNESCO у національне туристичне планування, що забезпечує збереження автентичності традицій під час організації турів.

4. Використання НКС як туристичного ресурсу:

4.1. Брендування регіонів: елементи НКС стають символами туристичних маршрутів, наприклад, гуцульська кераміка для Карпат, традиційне ткацтво для Полісся.

4.2. Створення туристичних продуктів: культурно-пізнавальні тури, гастрономічні маршрути, фестивальні події та етнографічні тури.

4.3. Залучення туристів: НКС створює унікальні враження, що сприяє повторним візитам та формує позитивний імідж України на міжнародному рівні.

У туристичному контексті НКС стає ключовим ресурсом для розвитку культурного туризму. Інтерактивні етнотури, гастрономічні маршрути та фестивальні програми дозволяють створювати унікальні туристичні продукти, які приваблюють як внутрішніх, так і міжнародних відвідувачів. Наприклад, інтеграція писанкарства або козацьких пісень у туристичні програми сприяє формуванню позитивного іміджу України за кордоном та стимулює повторні поїздки.

Крім того, НКС є потужним інструментом культурної дипломатії. Презентація українських традицій на міжнародних фестивалях, виставках та освітніх програмах зміцнює міжнародні зв'язки, підтримує діаспору та формує позитивне сприйняття країни.

Отже, нематеріальна культурна спадщина одночасно виконує роль об'єкта збереження та ресурсу розвитку, забезпечуючи синергію між культурною самобутністю, економічним зростанням та туристичною привабливістю України. Вона дозволяє трансформувати традиції у сучасні туристичні продукти, що є важливим кроком у розвитку національної економіки та підвищенні культурного престижу країни.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичне опрацювання поняття нематеріальної культурної спадщини дало змогу визначити її як комплекс динамічних культурних практик, знань, традицій, ритуалів та форм творчості, що передаються від покоління до покоління та формують культурну основу суспільства. Порівняння міжнародних і національних підходів засвідчило, що українська система охорони НКС гармонізується з положеннями Конвенції ЮНЕСКО 2003 р., однак потребує подальшого нормативного вдосконалення та інституційної підтримки. Доведено, що нематеріальна культурна спадщина є не лише інструментом збереження ідентичності, а й стратегічним ресурсом формування туристичного потенціалу України. Саме вона забезпечує автентичність туристичного продукту, сприяє розвитку культурного туризму, створює можливості для інноваційних практик і зміцнює конкурентні позиції України на міжнародному туристичному ринку.

2. Аналітичне дослідження сучасного стану збереження та використання нематеріальної культурної спадщини в Україні виявило, що нормативно-правова база поступово розширюється та адаптується до міжнародних стандартів, однак залишається фрагментарною та нерівномірно реалізованою на регіональному рівні. Практика використання елементів НКС у туризмі показала значну диференціацію між видами туристичної діяльності: найбільш активно НКС інтегрується у культурно-пізнавальний, етнографічний, гастрономічний та фестивальний туризм. Водночас низка викликів – недостатнє фінансування, обмежена популяризація, недостатній рівень цифровізації та слабкий менеджмент культурних ресурсів – стримують повноцінне залучення НКС до туристичної сфери. Аналіз підтвердив, що ефективне використання нематеріальної спадщини потребує системного підходу, міжвідомчої координації та посилення ролі місцевих громад.

3. Перспективи розвитку та просування нематеріальної культурної спадщини у сфері туризму України полягають у посиленні інтеграції

культурних практик у туристичні продукти, активізації міжнародного культурного обміну, впровадженні інноваційних технологій та створенні комплексних програм збереження й промоції НКС. Виявлено, що майбутнє розвитку туристичної галузі значною мірою залежить від здатності державних інституцій, місцевих громад та туристичного бізнесу ефективно співпрацювати, розширювати інфраструктуру, підтримувати носіїв традицій і підвищувати впізнаваність української культури у світі. Нематеріальна культурна спадщина має потенціал стати одним із ключових інструментів культурної дипломатії та поствоєнного відновлення, забезпечуючи сталий соціально-економічний розвиток та формуючи позитивний імідж України як унікальної туристичної дестинації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксьонова Н. Потенціал нематеріальної культурної спадщини в умовах глобалізації: стан і перспективи. *Географія та туризм*. 2020.
2. Антоненко В. Development of Tourist Destinations Based on the Use of the Intangible Cultural Heritage of Ukraine as a Tool for Creating a Unique Ethnocultural Brand. *Socio-Cultural Management Journal*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.31866/2709-846X.2.2024.335862>.
3. Бейдик О. О., Донец І. А., Арабаджі О. С., Арсененко І. А. Intangible Cultural Heritage of Ukraine: Scientific and Practical Significance, Structure, and Development Prospects. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.15421/112404>.
4. Благословенна Україна: нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. URL: <https://mcsc.gov.ua/events/blahoslovenna-ukraina-nematerialna-kulturna-spadshchyna-yunesko/> (дата звернення: 18.10.2025).
5. Дармограй М. О. Фестивальний туризм як форма інтенсифікації збереження нематеріальної культурної спадщини України. Кваліфікаційна робота бакалавра. Київ, 2023. URL: ir.library.knu.ua
6. Закон України «Про охорону культурної спадщини»: № 1805-III від 08.06.2000. URL: <https://data.rada.gov.ua/laws/show/1805-III> (дата звернення: 19.11.2025)
7. Івасюк О. П., Мелько Л. Ф. Нематеріальна культурна спадщина України та її значення для туризму. Тези доповіді II науково-практичної конференції «Спадщина ЮНЕСКО та туризм», Київ, 2022.
8. Іванов О. М., Пономарьова Н. В. Інтерактивні туристичні маршрути на основі нематеріальної культури в Україні. Матеріали конференції, 2020.
9. Іванова Т. М. Роль нематеріальної культурної спадщини у розвитку туризму. Автореф. дис. ... канд. наук з туризму. Київ, 2020.

10. Казарин П. Економічного фронту не існує. Як і культурного. Аналітична публікація. 2020.
11. Костюк В. Нематеріальна культурна спадщина України: проблема збереження. *Альманах «Культура і Сучасність»*. 2021.
12. Кудінова І., Терзі С. Cultural Heritage – The Tourism Brand of Ukraine. *SEMI*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2023.02.027>.
13. Лушчик М. . Індустрія гостинності: збірник матеріалів, присвячений культурній спадщині. 2024. Видавництво Львівської політехніки.
14. Лотиш О. Я. Стратегічний аналіз і оцінка можливостей інноваційного розвитку туристичної галузі України. *Ефективна економіка*. 2022. №8.
15. Лях І. П. Соціокультурна функція нематеріальної спадщини в розвитку регіонального туризму. Журнал «Культурна спадщина». 2020.
16. Мелько Л., Растворова М., Плисенко П. Нематеріальна культурна спадщина як чинник розвитку туристичних дестинацій. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-104-115>.
17. Мокрій Д. Поняття «нематеріальна культурна спадщина» в працях сучасних українських дослідників. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Історія*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2024-49-130-137>.
18. Назаренко Л., Степаненко О. Культурна спадщина як ресурс сталого розвитку туризму в Україні. Матеріали всеукраїнської конференції, 2020.
19. Оверчук О. Л., Щибря В. В. Нематеріальна культурна спадщина: особливості музеєфікації. *Культура України*. 2025.
20. Павлова І. Етнографічні фестивалі як інструмент збереження нематеріальної культури та розвитку туризму. Матеріали конференції, 2020.
21. Плятсак К. Історико-культурна спадкоємність і збереження традицій під час проведення етнофестивалів у просторі креативних індустрій. *Наукові*

записки НаУКМА. *Історія і теорія культури*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-8907.2022.5.70-80>.

22. Родінова Н. Л. Спадщина українських культурних діячів другої половини XIX століття в контексті розвитку регіонального туризму Наддніпрянщини. *Культурологічний альманах*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.44>.

23. Сінельников Д. І. Культурна спадщина та її атрактивність як ресурс розвитку сучасних туристично-рекреаційних дестинацій (на прикладі Київщини). *Культурологічний альманах*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.44>.

24. Стахів І. М. Культурно-туристичний потенціал нематеріальної спадщини Західної України. *Науковий вісник*. 2020.

25. Тернопільська ОДА. Нематеріальна культурна спадщина як основа української ідентичності: традиції Тернопільщини. Офіційний сайт. URL: <https://oda.te.gov.ua/news/nematerialna-kulturna-spadshchyna-ia-oslnova-ukrainskoi-identychnosti-tradytsii-ternopilshyny-shcho-zhyvut-u-sertsia-akh-pokolini> (дата звернення: 18.10.2025).

26. Хохлов М. Tourism Cultural Heritage in Ukraine: Challenges and Opportunities for Preserving Intangible Traditions. *Economy & Society*. 2024.

27. Захарін С. Роль туризму у справі збереження та популяризації об'єктів національної культурної спадщини. *Вісник КНУКіМ. Серія Туризм*. 2020. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7603.3.1.2020.207497>.

28. Шкурко К. С. Популяризація нематеріальної культурної спадщини через туризм. "Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу" : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 10-11 квітня 2025 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2025. С. 935-936.

29. Шкурко К. С. Теоретико-методологічні засади функціонування та розвитку міжнародних туристичних організацій. Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (14-18 квітня 2025 р.). Суми, 2025. С. 135.
30. Шкурко К. С. Нематеріальна культурна спадщина як ресурс сталого розвитку та післявоєнної відбудови туристичної сфери України. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін», яка проходила 30 жовтня 2025 р. на базі Полтавського державного аграрного університету у м. Полтава. Полтава : Вид-во ПДАУ. 2025.
31. Consoli S., Alberti V., Cocco C., Panella F., Montalto V. Cultural gems linked open data: Mapping culture and intangible heritage in European cities. *arXiv preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2402.07335> (дата звернення: 18.10.2025).
32. Crespi-Vallbona M., Richards G. 'Creative Encounters': A Method to Evaluate the Impacts of Participatory Art on Community Well-Being and Cultural Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 2020.
33. Dell'Erba R., Moriconi C., Trocciola A. Can Underwater Robotics Technology Save Submerged Cultural Heritage? *arXiv preprint*. 2020. URL: <https://arxiv.org/abs/2003.14149> (дата звернення: 18.10.2025).
34. Garrod B., Fyall A., Leask A. Re-conceptualising Tourism and Heritage in the Digital Age. *Annals of Tourism Research*. 2020.
35. Grzeszczuk M., Skorupska K., Grabarczyk P. et al. Preserving Tangible and Intangible Cultural Heritage: the Cases of Volterra and Atari. *arXiv preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2403.02908> (дата звернення: 18.10.2025).
36. Jamal T., Camargo B. Cultural Tourism and the Politics of Heritage. Routledge. 2020.
37. Komarnitskyi I., Beshleha R., Bilokon Y. Promoting Intangible Cultural Heritage Through Universal Marketing Strategies for Tourist Regions. *Socio-Cultural Management Journal*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.31866/2709-846X.1.2025.336368>.

38. Leng Y., Noriega A., Pentland A., Winder I., Lutz N., Alonso L. Analysis of Tourism Dynamics and Special Events through Mobile Phone Metadata. *arXiv preprint*. 2021. URL: <https://arxiv.org/abs/1610.08342> (дата звернення: 18.10.2025).
39. Murphy P. E. Intangible Cultural Heritage and Tourism: Managing Sustainable Tourism in a Globalised World. *Tourism Management*. 2021.
40. Smith M., Richards G. The Routledge Handbook of Cultural Tourism. Routledge. 2020.
41. Timothy D. J., Boyd S. Heritage Tourism. Pearson Education. 2023.
42. UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. 2003 (офіційний документ). URL: <https://ich.unesco.org/en/convention> (дата звернення: 18.10.2025).
43. UNESCO. Safeguarding Living Heritage for Sustainability: Special Forum Held in Dunhuang. UNESCO. 2023. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/safeguarding-living-heritage-sustainability-special-forum-held-dunhuang> (дата звернення: 18.10.2025).
44. UNESCO. UNESCO and DASTA renew commitment to sustainable tourism and the safeguarding of cultural and natural heritage. UNESCO. 2023. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-and-dasta-renew-commitment-sustainable-tourism-and-safeguarding-cultural-and-natural-heritage> (дата звернення: 18.10.2025).
45. Visit Ukraine. Tourism during war. Official website. URL: <https://visitukraine.today> (дата звернення: 18.10.2025).
46. W. Ye, T. Zheng, Y. Qi, W. Zhao, X. Wang, X. Zhao, J. He, Y. Zheng, D. Wang. ICH-Qwen: A Large Language Model Towards Chinese Intangible Cultural Heritage. *arXiv preprint*. 2025. URL: <https://arxiv.org/abs/2505.23831> (дата звернення: 18.10.2025).
47. S. Zandi. Revival of the Silk Road using the applications of AR/VR and its role on cultural tourism. *arXiv preprint*. 2023. URL: <https://arxiv.org/abs/2304.10545> (дата звернення: 18.10.2025).

48. B. Sharapayeva, N. Nurmaganbetkyzy, A. Baimbetova. UNESCO Intangible Cultural Heritage in the Space of Sustainable Development of Tourism in Kazakhstan. *Bulletin of ENU*. 2024.

49. M. H. Zakharin. Role of Tourism in Preserving and Promoting National Cultural Heritage. *Visnyk KNUKiM. Tourism Series*. 2020. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7603.3.1.2020.207497>.

50. D. Garrod, B. Fyall, A. Leask. Re-conceptualising Tourism and Heritage in the Digital Age. *Annals of Tourism Research*. 2020.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Апробація результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів та студентів
Сумського НАУ

(14-18 квітня 2025 р.)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Шкурко К. С., студ. 1м курсу ФАТП
 Науковий керівник: доцент Л. А. Дяченко
 Сумський НАУ

Актуальність дослідження теоретико-методологічних засад функціонування та розвитку міжнародних туристичних організацій зумовлена стрімким зростанням ролі туризму в глобальній економіці. В умовах посилення міжнародної інтеграції та зростання мобільності населення, міжнародні туристичні організації відіграють ключову роль у формуванні та реалізації глобальної туристичної політики. Вони сприяють стандартизації туристичних послуг, розвитку сталого туризму та вирішенню трансграничних проблем у галузі. Дослідження цих організацій дозволяє виявити ефективні механізми співпраці між країнами та визначити стратегії для забезпечення сталого розвитку туристичної індустрії. Крім того, аналіз їх діяльності сприяє розумінню впливу глобальних тенденцій на розвиток національних туристичних ринків та розробці адаптивних стратегій.

Міжнародні туристичні організації відіграють важливу роль у розвитку світового туризму. Вони забезпечують координацію дій між країнами, компаніями та іншими учасниками галузі. До них варто віднести наступні:

Міжурядові (державні) організації, які створюються на рівні урядів країн для міжнародного співробітництва в сфері туризму: Всесвітня туристична організація (UNWTO). Є головною міжнародною структурою у сфері туризму. Координує політику держав у сфері туризму, розробляє рекомендації та міжнародні стандарти. Сприяє розвитку сталого туризму. Аналізує тенденції в галузі та надає статистичні дані. Неурядові організації – заснуються незалежними організаціями, асоціаціями, фондами, що займаються питаннями туризму: Всесвітня рада з туризму та подорожей (WTTC).

Регіональні організації об'єднують країни одного регіону для розвитку туристичної сфери в межах певної території: Європейська комісія з туризму (ETC). Вивчає економічний вплив туризму на світовий ринок. Розробляє стратегії розвитку туристичного бізнесу. Просуває інтереси приватного сектору в галузі туризму. Галузеві організації, які об'єднують учасників туристичного бізнесу конкретного напрямку (готелі, транспортні компанії, туроператори): Міжнародна асоціація авіатранспорту (IATA). Регулює питання авіаперевезень, забезпечує стандартизацію авіаційних послуг. Визначає тарифи та правила для авіакомпаній. Підтримує ефективність міжнародних авіаподорожей.

Міжнародна федерація асоціацій туристичних агентств (UFTAA). Об'єднує туристичні агентства різних країн. Захищає інтереси турагентств на міжнародному рівні. Встановлює стандарти професійної діяльності агентств. Цілі та завдання міжнародних туристичних організацій, які координують діяльність учасників ринку сфери туризму, полягають у наступному:

1. Стимулювання міжнародного туризму: створення умов для зростання туристичних потоків між країнами.
2. Спрощення подорожей: розробка міжнародних стандартів, удосконалення візової політики, покращення транспортних сполучень.
3. Розвиток сталого туризму: зменшення негативного впливу туризму на довкілля, підтримка екологічних ініціатив.
4. Регулювання туристичних стандартів: встановлення єдиних норм та правил у сфері туристичного бізнесу.
5. Просування туристичних напрямків: рекламні кампанії, маркетингові дослідження та міжнародні заходи для розвитку туризму.
6. Підтримка цифрових технологій у сфері туризму: розвиток онлайн-букінгу, мобільних додатків, цифрових сервісів для туристів.

У висновках варто зазначити, що дослідження теоретико-методологічних засад функціонування та розвитку міжнародних туристичних організацій виявило їхню незамінну роль у сучасній глобальній туристичній індустрії. Ці організації, варіюючись від міжурядових до галузевих, забезпечують координацію між країнами, бізнесом та іншими учасниками ринку. Вони встановлюють стандарти, сприяють сталому розвитку, регулюють діяльність та просувають туристичні напрямки. Особливо важливим є їхній внесок у спрощення подорожей, впровадження цифрових технологій та вирішення трансграничних проблем. В умовах зростаючої глобалізації та мобільності, міжнародні туристичні організації стають ключовими гравцями у формуванні майбутнього світового туризму. Їхня діяльність сприяє не лише економічному зростанню, але й культурному обміну та збереженню природних ресурсів.

Продовження додатку 1

Прокопенко Р. А. ВПЛИВ ГУСТОТИ СІВБИ НА ЯКІСТЬ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ЯРОЇ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	101
Сивак Я. П. ВПЛИВ МІКРОДОБРИВА ТА РЕГУЛЯТОРА РОСТУ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ТЮТЮНУ	102
Цеділон А. В., Шайденко П. В. ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ ТА КОМПЛЕКСНОГО МІКРОДОБРИВА НА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ЗЕРНА СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ	103
Авершина Д. С. СУЧАСНІ ТУРИСТИЧНІ ТRENДИ	104
Алейнова П. Д. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ БОЛГАРІЇ ТА РУМУНІЇ	105
Беримець О. С. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	106
Будьонний В. Ю. ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ	107
Борт М. Г. ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ	108
Ващенко В. Р. НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА У ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ	109
Віленський В. О. УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКА СПІВПРАЦЯ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ	110
Войтенко І. О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	111
Гегман Х. С. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ НІМЕЧЧИНИ ТА ІТАЛІЇ	112
Дрозденко А. В. МОДЕРНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПОЛЬЩІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ЗМІЦНЕННЯ ЇЇ ПОЗИЦІЙ НА СВІТОВОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ	113
Іщенко Ю. Ю. ВІДНОВЛЮВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ	114
Кожушко А. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ШВЕЙЦАРІЇ	115
Коваленко В. І. СТАЛІСТЬ ДОВКІЛЛЯ ЯК СУЧАСНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ ТРЕНД	116
Лагутіна М. В. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ НІДЕРЛАНДІВ ТА ЧЕХІЇ	117
Лесик Л. О. ІНТЕРАКТИВНІ МУЗЕЙНІ ЕКСПОЗИЦІЇ ЯК СУЧАСНИЙ ТРЕНД	118
Лесик Л. О. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	119
Лесик Л. О. ЯПОНСЬКИЙ ПІДХІД РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ	120
Марченко Є. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ В СИСТЕМІ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	121
Набієва Д. В. РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ: СТАН І ПРОБЛЕМИ	122
Оковенко Є. О. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ	123
Пташніченко С. О. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РИМУ	124
Рахмал М. О. ГІРСЬКИЙ ТУРИЗМ В КАРПАТАХ	125
Река В. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КІННОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	126
Ростока В. С. ПРИГОДНИЦЬКИЙ ТУРИЗМ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	127
Сердюк Є. І. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	128
Слинько Р. М. ФЕШН-ТУРИЗМ В УКРАЇНІ	129
Стасюк І. О. АНАЛІЗ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ	130
Таран Д. Ю. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВОЄННОГО ТУРИЗМУ	131
Ткаченко Ж. В. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ РЕКЛАМИ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	132
Шейкіна П. ІТАЛІЯ. ОСОБЛИВОСТІ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	133
Шейкіна М. С. РЕКЛАМА ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	134
Шкурко К. С. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	135
Мордань А. О. АНАЛІЗ ВИДОВОГО ТА СОРТОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ РОДУ SYRINGA L В САДОВО-ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ	136
БІОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ	
Рубцов І. О. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ І РОЗВИТКУ РЕМОНТНИХ ТЕЛИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ	138
Рубцов І. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКО-КОРИСНИХ ОЗНАК СИМЕНТАЛЬСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ НА СУМЩИНІ	139
Рубцов І. О. ФОРМУВАННЯ БАЖАНОГО ТИПУ ХУДОБИ СИМЕНТАЛЬКОЇ ПОРОДИ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ	140
Кроковий І., Кучеренко А. ВПЛИВ ОСНОВНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ПЕРЕРОБКИ МОЛОКА НА ЙОГО ЯКІСТЬ	141
Гончар В'ячеслав СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА	142
Бельченко А. С. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ В УМОВАХ ТОВ "КОМИШУВАТСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ КОМПЛЕКС"	143
Єльцина С. В. РОЛЬ ІЗРАЇЛЬСЬКИХ КІНОЛОГІЧНИХ КЛУБІВ У РОЗВИТКУ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	144

Апробація результатів дослідження

Продовження додатку 2

Шкурко Катерина Сергіївна,
здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 242 Туризм та
рекреація,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна
Науковий керівник – Коваленко О.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри туризму,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЧЕРЕЗ ТУРИЗМ

Нематеріальна культурна спадщина є основою національної самобутності, бо передає традиції, мову, звичаї та мистецтво з покоління в покоління. Вона забезпечує єдність суспільства, підтримує культурну різноманітність та сприяє збереженню історичної пам'яті. Туризм є важливим засобом поширення знань про нематеріальну спадщину, оскільки дозволяє знайомити відвідувачів із місцевими традиціями, обрядами, народними ремеслами та гастрономією. Популяризація НКС через туризм також сприяє її збереженню шляхом економічної підтримки носіїв культурних традицій. У сучасних умовах глобалізації багаті унікальні традиції можуть втратити свою автентичність або зникнути. Використання НКС у сфері туризму допомагає не лише зберегти традиції, а й зробити їх привабливими для широкої аудиторії, що позитивно впливає на розвиток культурного туризму.

Конвенція ЮНЕСКО 2003 року визначає НКС як традиції, обряди, ремесла, фольклор, що є невід'ємною частиною культурного надбання. Основні категорії охоплюють усні традиції, виконавське мистецтво, соціальні практики, знання та навички, пов'язані з природою. НКС використовується в туризмі через культурні заходи, екскурсії, ремісничі майстер-класи, гастрономічні подорожі тощо. Головним завданням є інтеграція традицій у туристичні продукти без втраги автентичності. НКС підвищує привабливість туристичних напрямків, стимулює економічний розвиток регіонів та сприяє залученню як внутрішніх, так і міжнародних туристів.

Проведення фольклорних фестивалів та святкових подій дозволяє демонструвати НКС у динамічному форматі, залучаючи туристів.

Приклади успішних заходів в Україні та світі: фестивалі «Петриківський дивоцвіт» (Рис.1), «Лемківська ватра» та «Опішнянська кераміка» є важливими подіями для популяризації культури та залучення туристів [2]

Рис.1. «Етно-фестиваль Петриківської дивоцвіт»

Фестивалі не лише сприяють розвитку культурного туризму, а й стимулюють місцеву економіку, підтримуючи малий бізнес і народних майстрів.

Створення тематичних туристичних маршрутів також є важливою часткою. Тематичні маршрути можуть передбачати знайомство з традиційними ремеслами, етнографічними селами та національною кухнею. Поєднання культурної та природної спадщини робить маршрути більш привабливими для туристів (наприклад, «Шлях гончарів» у Полтавській області).

Приклади ефективних туристичних маршрутів в Україні: гастрономічний тур «Смак українських Карпат», екокурсивні маршрути «Козацькими шляхами», етнографічний маршрут «Бойківський світ» (Рис.2) [1]

Продовження додатку 2

Рис.2. «Закарпатці гостювали на всевітніх бойківських фестинах».

Сучасні технології дають змогу знайомити туристів із НКС через онлайн-формати, віртуальні музеї та мобільні екскурсії. Блогери та інфлюенсери також відіграють значну роль у популяризації національних традицій серед молоді. Організація онлайн-турів, вебінарів та лекцій сприяє глобальному поширенню української культури.

Державна підтримка відіграє ключову роль у фінансуванні культурних проєктів. Співпраця громадських організацій, туристичних агенцій та крафтових виробників сприяє збереженню традицій.

Отже, туризм сприяє економічному розвитку та збереженню культурної спадщини. Використання сучасних підходів дозволить ефективно популяризувати нематеріальну культурну спадщину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закарпаття онлайн Beta. URL: <https://zakarpattia.net.ua>.
2. DneprovkiyeInfo. URL: <https://dneprovkiye.info>.

Шпонько Валерія Денисівна,
здобувач 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент,
Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна
Науковий керівник – Омельчак Г.В.,
старший викладач кафедри менеджменту та туризму,
Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна

ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ МАЛИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗИ

Управління малим підприємством в умовах кризи є складним завданням, що вимагає гнучкості та стратегічного підходу. Кризові явища можуть охоплювати економічні стади, пандемії, політичні конфлікти, військові дії, які суттєво впливають на діяльність малого бізнесу (SMEs – Small and Medium Enterprises) [1].

Одним із головних аспектів управління в умовах кризи є здатність малого підприємства швидко адаптуватися до змін ринку. За дослідженням [2], гнучкість у зміні бізнес-моделі дозволяє підприємствам виживати під час кризових періодів. Наприклад, під час пандемії COVID-19 багато малих підприємств в Україні перейшли на електронну комерцію та онлайн-обслуговування клієнтів, що дозволило їм зберегти дохід.

Адаптивність також передбачає можливість змінювати постачальників, скорочувати витрати або оптимізувати бізнес-процеси. SMEs, які впроваджували цифрові технології та автоматизацію, мали вищу стійкість до кризових явищ [3].

Кризові ситуації вимагають ефективного управління фінансами. Малий бізнес, на нашу думку, повинен розробити план фінансової стійкості, що охоплює:

1. Зменшення витрат – оптимізація операційних витрат, зменшення нерентабельних активів.
2. Диверсифікація джерел доходу – вихід на нові ринки або впровадження нових продуктів.
3. Використання фінансових резервів та залучення кредитів. Адже підприємствам, які мають фінансові резерви або отримали урядову підтримку, легше переживали кризові періоди.

Ефективне кризове управління потребує сильного лідерства. Успішні керівники SMEs використовують трансформаційний стиль управління, мотивуючи працівників, забезпечуючи їм участь і створюючи

Продовження додатку 2

Мала Анастасія Сергіївна, Яхименко-Терещенко Наталія Василівна МІЖНАРОДНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ І ГОСТИННОСТІ.....	888
Matvienko Yaroslav Olehovich DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM IN UKRAINE.....	890
Медяна Єлизавета Іллівна ПОСЛУГИ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВОЧОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ: ПОПИТ ТА ПРОПОЗИЦІЯ.....	892
Мовчан Анна Віталіївна, Лисенко Олена Вікторівна ОЦІНКА ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗАКЛАДУ ХАРЧУВАННЯ «BURGERS» В М. ДНІПРО.....	894
Мудрий Максим Михайлович ФАКТОРИ, ЩО СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВОЧОГО ТУРИЗМУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	895
Номеровська Марія Володимирівна РОЛЬ МЕНЕДЖЕРА В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.....	897
Огієнко Антон Дмитрович ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	899
Олійник Ганна Миколаївна SMART-ТУРИЗМ ЯК НЕОДМІННА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ.....	901
Олійник Олександр Миколайович ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	903
Остапчук Олександра Русланівна, Сапронова Тетяна Юліївна УПРАВЛІННЯ МАЛИМ БІЗНЕСОМ ФІСКАЛЬНИМИ МЕТОДАМИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	905
Остапчук Олександра Русланівна ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПРОДУКТИВНОСТІ КОМАНДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ.....	907
Палій Дмитро Васильович МИТНО-ТАРИФНЕ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ СВІТОВИМ АВТОМОБІЛЬНИМ РИНКОМ.....	909
Палій Дмитро Васильович РЕВОЛЮЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ЗМІНИ У СУСПІЛЬСТВІ ТА БІЗНЕСІ.....	910
Pozdniak Viktor Andriiovych DEVELOPING A STRATEGY FOR DOMESTIC TOURISM.....	913
Прочан Олександра Андріївна СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЄКТУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ.....	914
Риженко Олексій Миколайович ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛОКЧЕЙН У ЛОГІСТИЦІ.....	917
Романюк Олександр Олександрович ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН.....	919
Рус'єв Денис Васильович ІМДЖ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	920
Сергієнко Максим Олександрович РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ МЕНЕДЖМЕНТУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД.....	922
Сидельникова Дар'я Дмитрівна ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВОЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	923
Сливка Крістіна Іванівна ПРСЬКИЙ РЕЛЬЄФ ЗАКАРПАТТЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ.....	925
Тесля Валерія Федорівна ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ІНТЕРНЕТ-МОНІТОРИНГУ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ВІЗНОГО ТУРИЗМУ.....	926
Торшин Андрій Андрійович E-COMMERCE: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ.....	928
Харченко Максим Артурович ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СФЕРИ ОЗДОРОВОЧОГО ТУРИЗМУ.....	930
Чакон Артур Олегович МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РИНКУ.....	931
Шестопад Олена Олегівна, Кононенко Каріна Романівна ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ДРІП-КОНТЕНТУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	933
Шкурко Катерина Сергіївна ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЧЕРЕЗ ТУРИЗМ.....	935
Шпонько Валерія Денисівна ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ МАЛИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗИ.....	936
Шпонько Валерія Денисівна РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	937
Ятченко Кіра Юрлівна ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ У СИСТЕМІ СТИМУЛІВ ПОПИТУ НА ТУРИСТИЧНІ ПРОДУКТИ (НА ПРИКЛАДІ ТУРОПЕРАТОРА «НАВІГАТОР УКРАЇНА»).....	939

Апробація результатів дослідження

Міністерство освіти і науки України

СЕРТИФІКАТ

СС00493014/006153-25

засвідчує, що

Шкурко Катерина Сергіївна

взяв (-ла) участь

у VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції
**«Бухгалтерський облік, контроль та
аналіз в умовах інституційних змін»**,
яка відбулася 30 жовтня 2025 року. Обсяг - 4 години.

Ректор

30.10.2025 р.

М. Полтава

Олександр ГАЛИЧ

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

**«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ
В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»**

**Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-
практичної конференції**

ПОЛТАВА 2025

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА

УДК 657

Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін:
Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(30 жовтня 2025 р., м. Полтава) / Полтавський державний аграрний університет.
Полтава: ПДАУ, 2025. Т. 2. 921 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету: **КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ** – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету: **ЛЕГА ОЛЬГА** – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ДУБІНІНА МАРИНА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

ЗОРЯ ОЛЕКСІЙ - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

КОБЕЛЄВА ТЕТЯНА – д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЛПСЬКИЙ РОМАН - к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЄРШОВА НАТАЛІЯ – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

СУК ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

БЕЗКРОВНИЙ ОЛЕКСАНДР – декан факультету обліку та фінансів, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ПРИЙДАК ТЕТЯНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

© Автори, 2025

© Кафедра обліку і оподаткування, 2025

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА

ШКУРКО КАТЕРИНА, здобувач вищої освіти
 Науковий керівник – **КОВАЛЕНКО ОЛЕКСАНДР**
 к.пед.н., доцент, завідувач кафедри туризму
 Сумський національний аграрний університет, м. Суми

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК РЕСУРС СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Нематеріальна культурна спадщина посідає важливе місце в системі туристичного потенціалу України, оскільки вона уособлює духовні цінності, традиції та практики, що передаються з покоління в покоління та формують унікальну ідентичність народу. У сучасних умовах, коли постає завдання післявоєнного відновлення країни, саме культурні ресурси можуть стати важливим чинником соціально-економічної стабілізації та зростання. Залучення об'єктів нематеріальної спадщини у туристичну діяльність не лише сприяє розвитку економіки, а й зміцнює внутрішню єдність, відновлює локальні громади та формує позитивний міжнародний імідж України [1].

Сталий розвиток туризму в сучасному світі неможливий без інтеграції культурного компоненту. В умовах глобалізації та уніфікації туристичних практик дедалі більшого значення набуває автентичність, яка приваблює туристів і вирізняє країну серед конкурентів. Для України це означає можливість зробити акцент на унікальних формах нематеріальної спадщини, зокрема народних промислах, традиційних святах, гастрономічних практиках, усній творчості та обрядовості. Їх популяризація через туристичні маршрути дозволяє зберігати культурний код нації та одночасно створювати нові можливості для розвитку регіонів [2].

Особливої актуальності набуває формування туристичних продуктів на основі елементів, внесених до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО. Серед них варто згадати козацькі пісні Дніпропетровщини, петриківський розпис, традиції приготування українського борщу, культуру приготування та споживання хліба. Ці надбання вже мають міжнародне визнання, тому їх використання у туристичній сфері дозволяє не лише залучати іноземних відвідувачів, але й посилювати національну ідентичність українців. Водночас вивчення й інтеграція регіональних традицій, які ще не отримали такого статусу, є не менш важливим напрямом, адже вони формують широку палітру локальних особливостей, що можуть стати підґрунтям для розробки унікальних маршрутів.

У контексті післявоєнної відбудови особливе значення має інноваційний підхід до використання нематеріальної культурної спадщини. Сучасні цифрові технології дозволяють створювати інтерактивні формати її популяризації: віртуальні тури, цифрові архіви, мультимедійні інсталяції, мобільні додатки з елементами доповненої реальності. Поєднання традицій та інновацій відкриває нові горизонти для туристичного бізнесу, адже воно дозволяє охоплювати ширшу аудиторію, у тому числі молодь, яка активно користується цифровими платформами. Отже, спадщина набуває сучасного звучання та стає доступною.

Продовження додатку 3

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА

Нематеріальна культурна спадщина також має значний економічний потенціал. Її використання у туристичній сфері сприяє розвитку малого та середнього підприємництва: ремісники отримують можливість реалізовувати продукцію, громади – організувати етнофестивалі та культурні події, а гастрономічні традиції – розвивати нові напрями ресторанного бізнесу. Це забезпечує мультиплікативний ефект для економіки, адже туристи витрачають кошти не лише на відвідування подій, а й на супутні послуги – проживання, транспорт, сувенірну продукцію. У результаті відбувається формування стабільного фінансового підґрунтя для місцевих громад, що особливо важливо у післявоєнних умовах [3].

Соціальна функція нематеріальної спадщини не менш значуща, ніж економічна. Туризм, заснований на культурних традиціях, сприяє зміцненню ідентичності, розвитку міжрегіональних зв'язків, підвищенню рівня взаємоповаги та розуміння між різними групами населення. Крім того, він відіграє важливу роль у психологічному відновленні суспільства після пережитих воєнних потрясінь, адже звернення до культурних символів створює відчуття єдності та неперервності історичного розвитку. Туристичні події, що базуються на традиціях, здатні стати каталізатором для консолідації суспільства.

Важливо підкреслити і міжнародний аспект. Україна, презентуючи світу свою нематеріальну спадщину через туристичні продукти, формує позитивний імідж держави як сучасної європейської країни з багатою історією та культурою. Це сприяє зростанню туристичної привабливості, розвитку міжнародних партнерств, залученню інвестицій у сферу туризму та культури, а у перспективі дозволить Україні посісти гідне місце на світовому ринку культурного туризму.

Отже, об'єкти нематеріальної культурної спадщини слід розглядати як стратегічний ресурс розвитку туристичного потенціалу України. Їх інтеграція у туристичні практики сприяє сталому розвитку, забезпечує економічні вигоди, підтримує соціальну згуртованість та формує позитивний міжнародний імідж. У післявоєнний період цей напрям стає особливо актуальним, оскільки поєднує економічну ефективність з культурною та соціальною значущістю. Використання нематеріальної спадщини в туризмі — це не лише можливість зберегти унікальні традиції, а й створити нові інструменти для довгострокового відновлення та розвитку держави на засадах сталості та інновацій..

Список використаних джерел:

1. UNESCO. Intangible Cultural Heritage and Sustainable Development. 2023. URL: <https://ich.unesco.org>
2. Мелько Л., Растворова М., Плисенко П. Нематеріальна культурна спадщина як чинник розвитку туристичних дестинацій. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. 2 (74). URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-104-115>.
3. Beznosiuk O. Intangible cultural heritage and its potential in the development of an innovative tourist product. *Tourism and hospitality in Central and Eastern Europe*. 2023. №9 (2023). URL: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-9-3>

Декларація академічної доброчесності

Я, Шкурко Катерина Сергіївна, студентка групи ТУР 2401-1м Сумського національного аграрного університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи. Я поінформована, що у разі порушення мною академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи повинна буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, в тому числі, кваліфікаційна робота може бути анульована з наступним відрахуванням із університету.

Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо свідомо вчинене порушення академічної доброчесності буде виявлено під час перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень відповідно до встановленої в університеті процедури з використанням ліцензованих програмних продуктів.

01.02.2025 р.

ФОРМА САМООЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Критерій	Рівень		Коментар
Огляд літератури побудовано навколо основної проблеми, використано найактуальніші сучасні дослідження за темою, чітко відображено зв'язок між завданнями, поставленими в роботі, та попередніми дослідженнями		+	
Надана конкретна та точна інформація про методи та дані (кількість, температура, тривалість, послідовність, умови, розташування, розміри тощо), методи пов'язані з іншими дослідженнями.		+	
Наведено конкретні результати з поясненнями та аналізом, порівняння з результатами інших досліджень, показано чіткий зв'язок проблеми з отриманими результатами		+	
Надано пропозиції щодо удосконалення, що підкріплено відповідними обґрунтуваннями (прогноз, модель тощо)		+	
Висновки містять зв'язок з найважливішими аспектами попередніх розділів, підсумок ключових результатів, продемонстровано зв'язок між цією роботою та наявними дослідженнями зосереджена увага на суттєвих результатах, зазначено їх можливе застосування; подано обмеження, на які слід спрямувати майбутні дослідження.		+	
Перелік посилань є повним та достатнім для вирішення завдань дослідження		+	
Робота оформлена повністю відповідно до вимог		+	
Робота не містить друкарських та граматичних помилок		+	

Підтверджую, що робота виконана мною самостійно, не містить академічного плагіату. Зокрема, у моїй роботі немає запозичення текстів, ідей чи розробок, результатів досліджень інших авторів без посилань на них, у тому числі буквального перекладу з іноземних мов чи перефразування, що видаються за свій текст, вирваних із контексту тверджень, цитат без лапок, фабрикації (вигаданих) даних чи фальсифікації (вигаданих і модифікованих на догоду бажаному висновку) результатів досліджень.

05.12.2025 р.

Катерина ШКУРКО